

**Social- og
Indenrigsministeriet**

Handicappolitisk Redegørelse 2016

Januar 2016

Handicappolitisk Redegørelse 2016

Januar 2016

Henvendelse om publikationen
kan ske til:
Social- og Indenrigsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
T 33 92 93 00

Elektronisk Publikation:
ISBN: 978-87-998580-3-3
ISSN: 2446-0826
Publikationen kan hentes på
Social- og Indenrigsministeriets hjemmeside:
www.sim.dk

Om redegørelsen

Folketingets Ombudsmand har siden 2007 hvert år offentliggjort en redegørelse for sit arbejde med ligebehandling af mennesker med handicap. Et væsentligt bidrag til redegørelsen har været en oversigt over alle ministeriernes arbejde med handicap-politiske initiativer i det forgangne år. I 2014 blev det besluttet, at opgaven med at udforme handicappolitiske redegørelser skulle overgå til Ministeriernes Handicapudvalg med Social- og Indenrigsministeriet i spidsen i kraft af ministeriets handicapkoordinerende rolle.

Ministeriernes Handicapudvalg har besluttet at justere form og indhold i redegørelsen, så den bliver mere brugbar som redskab for debat om udviklingen på handicapområdet. Det betyder blandt andet, at redegørelsen vil blive disponeret efter udvalgte overordnede fokusområder, som afspejler handicapkonventionens målsætninger og principper. Til gengæld vil redegørelsen ikke fremover fungere som et udtømmende katalog over alle handicappolitiske indsatser, store som små.

Udvalget har desuden besluttet, at redegørelsen fremover vil udkomme hvert andet år, i stedet for som hidtil hvert år.

De kommende redegørelser vil blandt andet tage afsæt i de foregående års arbejde med at fremme ligebehandling af mennesker med handicap, herunder en række initiativer som blev vedtaget af satspuljepartierne i forbindelse med udmøntningen af satspuljen for 2014, og som indgik i den tidligere regerings handicappolitiske handlingsplan.

De kommende redegørelser vil også have fokus på implementeringen af FN's Handicapkonvention og FN's Handicapkomité's anbefalinger til forbedring af indsatsen for mennesker med handicap, som var opfølgning på eksaminationen af Danmark i september 2014.

Denne publikation er den første redegørelse udarbejdet under de nye rammer, som Ministeriernes Handicapudvalg har fastlagt. Redegørelsen er skrevet med bidrag fra og i samarbejde mellem en lang række ministerier, som alle har arbejdet for at fremme handicappolitiske målsætninger om et inkluderende samfund og lige muligheder for alle.

Redegørelsen er bygget op om ni centrale fokusområder, hvor man kan læse om tankerne bag hvert af de overordnede fokusområder samt om udvalgte centrale initiativer i de enkelte ministerier, som er igangsat eller afsluttet i 2014-15 for at understøtte arbejdet med det pågældende fokusområde. For hvert fokusområde præsenteres mål og centrale initiativer på de enkelte områder.

Indhold

Om redegørelsen	5
1. Indledning.....	8
2. Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination	10
Indsats mod Diskrimination.....	10
Flyt holdninger og bekæmp fordomme	11
3. Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet	12
Nye Alliancer	12
Indførelse af fremtidsfuldmagter	13
Frivillig faglighed.....	13
Udvidelse af kredsen af stemmeberettigede	13
4. Fysisk og digital tilgængelighed.....	14
4.1. Fysisk tilgængelighed	14
Tilgængelighed i almene boliger og bedre bolignære byrum	14
Tilgængelighedsmærkning af museer.....	16
Tilgængelighed ved folkekirkens kirker og kirkebygninger	16
Tog, infrastruktur og letbaner med god tilgængelighed	16
4.2. Digital tilgængelighed	17
Afprøvning af fremtidens velfærdsteknologiske løsninger.....	17
Klart fokus på it-tilgængelighed.....	17
Bedre tilgængelighed på skat.dk.....	18
Synstolkning og tekstning af nye danske film	18
Udvikling af handicapvenlig applikation med varslinger fra myndigheder påbegyndt	18
5. Lige adgang til uddannelse	19
Inklusion i grundskolen	19
Kvalitetsudvikling i ungdomsuddannelserne	21
Gennemgang af eksisterende støtteordninger.....	23
Undervisning af konfirmander med særlige behov	23
6. Flere i arbejde	24
Flere i arbejde.....	24
7. Fremme af sundhed	27
Fokus på sundhed	27
8. Mødet med det offentlige system	29
Bestemmelser om indfødsret.....	29
Mestringsstøtte til familier med børn med handicap.....	30
Mestringskurser for mennesker med udviklingshæmning	31
Styrket indsats for danske veteraner	31
Styrkelse af de kommunale handicapråd	31
Den nationale koordinationsstruktur	32
Taskforce på handicapområdet	32
Et nyt socialtilsyn	32
Bedre udnyttelse af velfærdsteknologi på handicapområdet.....	32
9. Viden og dataindsamling	34
Jobcentrenes registrering af oplysninger om bevilling af personlig assistance og hjælpemidler	34
SFIs undersøgelse Handicap og beskæftigelse.....	35

Metaevaluering af handicapprojekter i perioden 2005-2013	35
Måling af inklusion	35
Undersøgelser af handicappedes sundhedstilstand	35
De kommunale serviceindikatorer	36
Pilotprojekt om indsatser i botilbud for voksne med udviklingshæmning	36
Strategi for viden om sociale metoder på handicapområdet	36
Vejledende, faglige forløbsbeskrivelser	37
Generering af ny viden om ADHD	37
10. Internationalt samarbejde	38
Ratifikation af den valgfri protokol til FN's konvention om rettigheder for personer med handicap	38
Internationalt arbejde	39
Rådskonklusioner sætter fokus på handicapvenlig katastrofehandtering	40
Det danske formandskab for Nordisk Ministerråd 2015	40
Nye verdensmål og indikatorer	40

Redaktionen er afsluttet januar 2016.

1. Indledning

Dansk handicappolitik skal være med til at understøtte en samfundsudvikling, hvor børn, unge og voksne med handicap har samme ansvar for eget liv som alle andre samfundsborgere og samme muligheder for at udnytte deres potentialer på lige fod med alle andre. Det langsigtede mål er at skabe et inkluderende og mangfoldigt samfund baseret på respekt for forskellighed, og hvor der støttes op om den enkeltes ressourcer og muligheder. Men også et samfund, hvor ansvar og muligheder balancerer, og hvor den enkelte gør sit til at deltage i og bidrage til fællesskabet.

Denne redegørelse er et vigtigt element i arbejdet med at nå dette mål. Redegørelsen er med til at fastholde et fokus på området, der kan føre til vigtige og nødvendige diskussioner og ikke mindst sikre, at arbejdet med inklusion og ligebehandling af mennesker med handicap hele tiden udvikles og forbedres.

En vigtig ramme for arbejdet er FN's Konvention om Rettigheder for Personer med Handicap. Konventionen skal fremme, beskytte og sikre muligheden for, at alle personer med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre samt at fremme respekten for deres naturlige værdighed.

Handicapkonventionen indeholder et princip om progressiv implementering af de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og kan betragtes som et dynamisk redskab, der bidrager til at sikre en fortsat udvikling af området med henblik på fuld opnåelse af de rettigheder, der er fastsat i konventionen – inden for de rammer, samfundsudviklingen og samfundsøkonomien sætter

Konventionen trådte i kraft i Danmark den 23. august 2009.

Redegørelsen er disponeret efter ni centrale fokusområder, som er udvalgt med afsæt i de bærende principper i FN's handicapkonvention:

1. Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination
2. Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet
3. Fysisk og digital tilgængelighed
4. Lige adgang til uddannelse
5. Flere i arbejde
6. Fokus på sundhed
7. Mødet med det offentlige system
8. Viden og dataindsamling
9. Internationalt samarbejde

Hvert fokusområde indledes med et kort resumé af de for fokusområdet vigtigste relevante artikler i FN's Handicapkonvention. Derefter præsenteres mål og centrale initiativer på de enkelte områder.

Den 23. og 24. september 2014 blev Danmark for første gang eksamineret af FN's handicapkomité. Eksaminationen skete som opfølgning på Danmarks første landerapport (2011) og efterfølgende skriftlig besvarelse af de såkaldte "list of issues" i juni 2014. Eksaminationen resulterede i komiteens "Concluding Observations" (anbefalinger) til, hvordan Danmark kan styrke implementeringen af FN's handicapkonvention. De modtagne anbefalinger indeholder både ros, men også 30 anbefalinger til hvordan Danmark fremover kan styrke implementeringen. Anbefalingerne er offentliggjort på Social- og Indenrigsministeriets hjemmeside.

Danmark skal rapportere til komiteén igen senest den 24. august 2019. Her skal der blandt andet indgå svar og status vedr. anbefalingerne. De berørte ministerier er dog allerede i gang med at se på komiteens anbefalinger.

Derudover har Ministeriernes Handicapudvalg besluttet løbende at drøfte anbefalingerne fra FN's handicapkomité, ligesom udvalget vil sørge for at inddrage handicaporganisationer og andre relevante parter. Således har Danske Handicaporganisationer, Institut for Menneskerettigheder og Det Centrale Handicapråd deltaget i det første møde i Ministeriernes Handicapudvalg i 2015 for at give deres input til udvalgets videre arbejde med anbefalingerne.

Ministeriernes Handicapudvalg er et tværministerielt udvalg med Social- og Indenrigsministeriet som formand. Alle ministerier har en plads i udvalget. Det overordnede formål med Ministeriernes Handicapudvalg er at medvirke til at skabe en sammenhængende handicappolitisk indsats i overensstemmelse med regeringens mål og visioner, herunder skabe sammenhæng i regeringens initiativer.

Det er endvidere et formål for udvalget at være et forum for håndtering af tværgående udfordringer, videndeling, netværksskabelse og sparring om aktuelle handicappolitiske forhold, herunder den fortsatte implementering af FN's handicapkonvention.

Endelig er det et formål at skabe et forum for dialog med interessenter og civilsamfundsaktører omkring aktuelle handicappolitiske temaer.

2. Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i det forgangne år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 5: Lighed og ikke-diskrimination og artikel 8: Bevidstgørelse.

Det følger af artikel 5, at deltagerstaterne anerkender, at alle er lige for loven, og at personer med handicap skal sikres lige og effektiv retlig beskyttelse imod diskrimination af enhver grund. Derfor skal deltagerstaterne tage alle passende skridt til at sikre, at der tilvejebringes rimelig tilpasning.

Det følger af artikel 8, at deltagerstaterne forpligter sig til at vedtage umiddelbare effektive og passende foranstaltninger til at øge bevidstheden i samfundet om personer med handicap, at bekæmpe stereotyper, fordomme m.v. og at fremme bevidstheden om evner hos og bidrag fra personer med handicap. Foranstaltningerne kan bl.a. omfatte effektive offentlige bevidstgørende kampagner og fremme - på alle niveauer i uddannelsessystemet - af en holdning af respekt i forhold til de rettigheder, der tilkommer personer med handicap.

Der vil fra centralt hold fortsat være fokus på at modvirke diskrimination samt beskytte og fremme menneskerettigheder for mennesker med handicap.

Samtidig er det vigtigt at arbejde for at øge bevidstheden i samfundet om mennesker med handicap og skabe respekt for de rettigheder og den værdighed, der tilkommer dem. Det er vigtigt at bekæmpe stereotyper og fordomme og fremme en positiv holdning og større samfundsmæssig bevidsthed om og blandt mennesker med handicap.

Men arbejdet med at flytte denne dagsorden er en langvarig proces, som kræver løbende opmærksomhed. Det Centrale Handicapråd vil i begyndelsen af 2016 præsentere et udspil til en holdningsstrategi, som skal fremme en positiv holdningsændring i samfundet og forbedre grundlaget for et ligeværdigt møde mellem mennesker med og uden handicap i alle samfundets sfærer.

Nedenfor præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination.

Indsats mod diskrimination

Social- og Indenrigsministeriet/Ankestyrelsen

I 2014 blev der nedsat en Enhed for Antidiskrimination for at sætte fokus på diskrimination og forskelsbehandling – både i forhold til nydanskere og mennesker med handicap.

På handicapområdet har enheden hidtil arbejdet med at kortlægge befolkningens holdninger og handlinger i relation til handicap, dokumenteret oplevet og faktisk diskrimination for personer med handicap og belyst hvilke faktorer, som er afgørende for at personer med handicap er i arbejde. Der er udarbejdet formidlingsmateriale rettet mod arbejdspladser og personer med handicap.

Som følge af regeringsskiftet blev enheden opløst, men arbejdet på handicapområdet fortsættes som planlagt til og med 2016.

Antidiskriminationsindsatsen vil fortsat være forankret i Ankestyrelsen med tæt inddragelse af Socialstyrelsen i forhold til konkret opgavevaretagelse og ligeledes Social- og Indenrigsministeriet i forhold til de mere overordnede drøftelser af indsatsen. En arbejdsgruppe bestående af medarbejdere fra Ankestyrelsen, Socialstyrelsen og Social- og Indenrigsministeriet vil se på, hvilke initiativer der skal igangsættes i 2016.

Flyt holdninger og bekæmp fordomme

Social- og Indenrigsministeriet

Det Centrale Handicapråd er blevet sat i spidsen for et arbejde, som skal munde ud i et oplæg til en flerårig strategi, der skal fremme en positiv holdningsændring i samfundet og forbedre grundlaget for et ligeværdigt møde mellem mennesker med og uden handicap i alle samfundets sfærer. Holdningsstrategien er offentliggjort 28. januar 2016. Initiativet er finansieret af satspuljen for 2014.

Som led i arbejdet med strategien er der gennemført forskellige aktiviteter. I 2014 er der blandt andet afholdt dialogaktiviteter på Folkemødet på Bornholm og offentliggjort en foranalyse om holdningsundersøgelser vedrørende handicap.

Omkring årsskiftet 2014/2015 er der gennemført et eksplorativt feltarbejde om hverdagen som ung med et handicap. Feltarbejdet omfattede et møde mellem de unge med handicap og unge udøvende kunstnere, som efterfølgende udformede tre kunstværker på basis af mødet. Værkerne mm. kan ses på www.kunstneriskeblikke.dk.

I begyndelsen af 2015 blev der endvidere igangsat en ny kortlægning af holdninger om handicap. Kortlægningen har fokus på danskernes syn på mennesker med handicaps deltagelse i arbejdsmæssige, uddannelsesmæssige og sociale sammenhænge.

Kortlægningen "Befolkningens holdninger og handlinger i relation til personer med handicap" er offentliggjort ultimo januar 2016 og er en vigtig brik i forarbejdet til en ny holdningsstrategi, der skal flytte holdninger og bekæmpe fordomme.

3. Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i det forgangne år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 19: Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet, artikel 29: Deltagelse i det politiske og offentlige liv samt artikel 30: Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt.

I henhold til artikel 19 anerkender deltagerstaterne, at alle personer med handicap har lige ret til at leve i samfundet med samme valgmuligheder som andre, og deltagerstaterne skal træffe effektive og passende foranstaltninger til at gøre det lettere for personer med handicap fuldt ud at nyde denne rettighed samt fuldt ud at blive inkluderet og deltage i samfundet.

I henhold til artikel 29 skal deltagerstaterne sikre personer med handicap politiske rettigheder og mulighed for at nyde dem på lige fod med andre, herunder sikre at personer med handicap har ret til og mulighed for at afgive deres stemme og modtage valg.

Civilsamfundet er indgang til ligeværdige møder mellem mennesker med og uden handicap, og deltagelse i civilsamfundets mange fællesskaber er en af de vigtigste veje til øget inklusion og mangfoldighed i samfundet. Det er derfor vigtigt at understøtte, at mennesker med handicap kan deltage på lige fod med andre i samfundet.

For det enkelte menneske med handicap handler deltagelse også om at kende og bruge sine rettigheder. Derfor skal mennesker med både fysiske og kognitive handicap understøttes i at deltage som aktive samfundsborgere i de mange aktiviteter, det danske samfund har at byde på.

For at fremme disse dagsordner vil der i de kommende år særligt blive sat fokus på at styrke medborgerskab og inklusion af mennesker med handicap i civilsamfundet. Det skal blandt andet ske gennem nye alliancer mellem handicaporganisationerne og civilsamfundet.

Derudover forventer regeringen at fremsætte et lovforslag, som skal styrke retten til selvbestemmelse og øge borgernes mulighed for at bevare indflydelse på eget liv og fremtidige forhold trods sygdom eller anden svækkelse ved at give den enkelte borger mulighed for selv at udpege en eller flere fremtidige repræsentanter (fremtidsfuldmægtige) i økonomiske og personlige forhold, hvis borgeren på et tidspunkt ikke længere vil have evne til selv at varetage sine forhold.

Endelig forventer regeringen at fremsætte et lovforslag, hvorefter kredsen af stemmeberettigede til kommunale og regionale valg og Europa-Parlamentsvalg udvides, således at denne også vil omfatte personer, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet.

Nye Alliancer

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

Med henblik på at styrke medborgerskab og inklusion af mennesker med handicap i civilsamfundet, nedsatte Socialstyrelsen i april 2015 en tænketank, som har til opgave at udforme en strategi for nye alliancer mellem handicaporganisationerne og det øvrige civilsamfund. Formanden for

Danske Handicaporganisationer og formanden for Frivilligrådet står i spidsen for tænketankens arbejde.

Med målsætningen om at understøtte samskabelsesdagsordenen på handicapområdet ønsker formandskabet i Nye Alliancer at bruge handicaporganisationernes og det øvrige civilsamfunds kompetencer til at bygge bro mellem mennesker med handicap og den frivillige verden.

Tænketanken er udpeget af formandskabet og består af medlemmer fra en række danske frivillige foreninger og interesseorganisationer samt øvrige videnskavere.

Tænketankens arbejde forventes afsluttet foråret 2016. Tænketanken vil have fokus på at skabe et mere rummeligt deltagelsesbegreb, og med udgangspunkt heri skal tænketanken udarbejde en strategi med konkrete initiativer til, hvordan mennesker med og uden handicap i fællesskab kan deltage i f.eks. frivilligt arbejde eller foreningsliv.

Socialstyrelsen står for sekretariatsbistand og dokumentation af tænketankens arbejde.

Indførelse af fremtidsfuldmagter

Justitsministeriet

For at styrke retten til selvbestemmelse og øge borgernes mulighed for at bevare indflydelse på eget liv og fremtidige forhold trods sygdom eller anden svækkelse forventer regeringen at fremsætte et lovforslag om fremtidsfuldmagter i folketingssamlingen 2015-2016.

Fremtidsfuldmagtsordningen vil være et enkelt og privatretligt alternativ til værgemål. Ordningen vil give den enkelte borger mulighed for selv at udpege en eller flere fremtidige repræsentanter (fremtidsfuldmægtige) i økonomiske og personlige forhold, som skal træde til, hvis borgeren på et senere tidspunkt som følge af sygdom, svækket mental funktion eller helbred eller lignende ikke længere selv har evne til at varetage sine forhold. Ordningen vil derved tilgodese behovet hos personer, der f.eks. får en diagnose, hvorefter det kan forudses, at de på et tidspunkt ikke længere vil have evne til selv at varetage deres forhold.

Indførelse af en fremtidsfuldmagtsordning bygger bl.a. på en anbefaling fra Europarådet om fremtidsfuldmagter.

Frivillig faglighed

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

Der er blevet oprettet en pulje, som skal styrke og kvalificere den frivillige indsats på handicapområdet ved at gøre brug af frivilliges særlige kompetencer.

Socialstyrelsen har i starten af 2014 gennemført en videns- og erfaringsopsamling af nationale og internationale erfaringer på handicapområdet med frivillig faglighed, herunder de anvendte metoder på området. I efteråret 2014 er der udmeldt en ansøgningspulje.

Puljen blev genudmeldt i starten af 2015 og udmøntet lige før valget 2015. Pt. afprøves Socialt Udviklingscenter SUS' metode om it-frivillige på andre områder end it i to kommuner (København og Fredericia). Afprøvningen dokumenteres gennem hele forløbet og evalueres, når afprøvningen er gennemført. Afprøvningen løber frem til 2017.

Projektet er en del af satspuljeaftalen for 2014.

Udvidelse af kredsen af stemmeberettigede

Social- og Indenrigsministeriet

Det følger af grundloven, at personer, der er umyndiggjorte, ikke har valget til Folketinget og dermed heller ikke til folkeafstemninger. På den baggrund vil anbefalingen om at give valget til landsdækkende valg og folkeafstemninger til personer, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, alene kunne imødekommes til kommunale og regionale valg og Europa-Parlamentsvalg.

Af regeringens lovprogram fremgår på den baggrund, at der i folketingssamlingen 2015-2016 vil blive fremsat et lovforslag om at give valget til personer, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, til kommunale og regionale valg og Europa-Parlamentsvalg. En sådan lovændring kræver dog, at der forinden er tilvejebragt et ordentligt beslutningsgrundlag i form af en nærmere undersøgelse af, hvilken personkreds det i givet fald er, man vil give valget til, og konsekvenserne heraf. Social- og Indenrigsministeriet har på den baggrund udarbejdet en nærmere undersøgelse af personkredsen, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6.

Det bemærkes videre, at Folketinget netop har 1. behandlet et beslutningsforslag (B 32), hvori det blandt andet foreslås, at personer, der har behov for hjælp til stemmeafgivning, fremover selv skal kunne vælge, om der ud over en personligt udpeget hjælper ligeledes skal medvirke en myndighedsperson ved stemmeafgivningen. Efter gældende ret skal hjælp til stemmeafgivningen altid ydes af to personer – enten af to myndighedspersoner eller af én myndighedsperson og én personligt udpeget hjælper. Regeringen har tilsluttet sig forslaget, og regeringen vil derfor fremsætte lovforslag herom i næste folketingssamling (2016-2017).

4. Fysisk og digital tilgængelighed

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i det forgangne år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 9: Tilgængelighed og artikel 11: Risikosituationer og humanitære nødsituationer.

I henhold til artikel 9 skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap på lige fod med andre har adgang til de fysiske omgivelser og transportmuligheder, den information og kommunikation, herunder informations- og kommunikationsteknologi og -systemer, og de øvrige faciliteter og tilbud, der er åbne for eller gives offentligheden.

I henhold til artikel 11 skal deltagerstaterne træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre personer med handicap beskyttelse og sikkerhed i risikosituationer.

Mennesker med handicap bør så vidt muligt sikres lige adgang til fysiske omgivelser og transportmidler, lige adgang til information, kommunikation samt øvrige faciliteter og tilbud, der er åbne for offentligheden. Tilgængelighed handler både om at fjerne fysiske barrierer og om at sikre, at informationer og kulturtilbud er tilgængelige for både mennesker med fysiske og med kognitive handicap.

Det kan for eksempel helt konkret dreje sig om adgang til skoler, arbejdspladser, sundhedstilbud, fritidsaktiviteter, idræt, fjernsynsprogrammer og museer eller om adgang til digitale løsninger, ny teknologi og hjælpemidler til en overkommelig pris. Muligheden for at leve et selvstændigt liv og deltage fuldt ud i alle livets forhold på lige fod med alle andre er tæt forbundet med tilgængelighed.

Der vil også fremover blive arbejdet for at fremme tilgængeligheden for mennesker med handicap. I de kommende år vil der således blandt andet blive sat fokus på øget tilgængelighed i almene boliger, samt hvordan der kan opbygges et sæt tidssvarende og fremadrettede bestemmelser om tilgængelighed i byggeriet. Derudover vil der blive arbejdet for at forbedre den digitale tilgængelighed blandt andet ved at sikre, at obligatoriske digitale løsninger lever op til en række brugervenligheds- og tilgængelighedskrav, og at borgere med handicap får den rette hjælp og vejledning til at kommunikere digitalt med det offentlige.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Fysisk og digital tilgængelighed.

4.1. Fysisk tilgængelighed

Tilgængelighed i almene boliger og bedre bolignære byrum

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet

Nem adgang til viden om tilgængelighed

Der er i perioden fra februar 2014 til april 2015 gennemført en undersøgelse af, hvordan tilgængeligheden i bygninger og andre fysiske faciliteter bedre kan registreres. Undersøgelsen skal danne baggrund for initiativer, der skal gøre det nemmere for personer med handicap at orientere sig om tilgængeligheden i det bolignære byrum. På baggrund af undersøgelsen er der udarbejdet en rapport "Bedre registrering af tilgængelighed i og omkring bygninger – En analyse af mulighederne", der er offentliggjort på uibm.dk.

Øget tilgængelighed i almene boliger

Den tidligere regering indgik i november 2014 en boligaftale med en række af Folketingets partier om anvendelsen af Landsbyggefondens midler og effektivisering af den almene boligsektor. Aftalen dækker perioden 2015-2020.

Som led i aftalen blev det besluttet at forhøje andelen af Landsbyggefondens investeringsramme, der målrettes til forbedret tilgængelighed i forbindelse med renovering af almene boliger, fra 200 til 400 mio. kr. årligt i aftaleperioden.

Bedre bolignære byrum

Der er blevet iværksat en undersøgelse af kommunernes arbejde med universelt design, når der etableres og renoveres bolignære byrum. Universelt design tilgodeser, at alle mennesker uanset alder, køn og fysiske eller kognitive

funktionsnedsættelser skal kunne benytte samme faciliteter på lige fod.

Undersøgelsens resultater kan give inspiration til muligheder for at understøtte kommunernes arbejde med universelt design.

Projektet er påbegyndt i april 2015 og afsluttet oktober 2015.

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet udgav desuden i oktober 2015 rapporten "Tilgængelighed til eksisterende boliger i provinsbyen", der omhandler, hvordan man kan forbedre adgangen til eksisterende boliger i provinsbyerne for personer med handicap. Problemstillingen bliver belyst med ni cases fra fire provinsbyer.

Øget fokus på bygningsreglementets tilgængelighedskrav

Transport- og Bygningsministeriet

En analyse af de gældende regler i bygningsreglementet.

Tidligere SBI-projekter om tilgængelighedsreglerne i byggelovgivningen har vist, at parterne i byggeriet oplever barrierer i forhold til at skabe innovative tilgængelighedsløsninger. Projekterne har ligeledes vist, at der er manglende kendskab til de bagvedliggende værdier i den gældende lovgivning.

Analysen skal derfor undersøge, hvilke konkrete barrierer byggeriets parter møder for at skabe løsninger for tilgængelighed og universelt design. Analysen skal desuden belyse, hvilke ønsker der er til et sæt fleksible rammer, der kan understøtte tilgængelighed og universelt design med henblik på at øge niveauet i det danske byggeri samt sikre gode og velfungerende løsninger af funktionel og høj arkitektonisk kvalitet.

Projektet skal opstille en række mulige modeller for, hvordan der kan opbygges et sæt tidssvarende og fremadrettede bestemmelser om tilgængelighed i byggeriet.

Projektet ventes færdig i marts 2016.

En styrket informationsindsats

Projektets overordnede formål er at sikre, at de til enhver tid gældende lovgivningsmæssige krav til tilgængelighed i det byggede miljø efterleves med henblik på at mindske fejl i byggeprocessen og dermed højne kvaliteten af tilgængeligheden og undgå fordyrende ekstraomkostninger.

Målet er derfor at udvikle og iværksætte en robust og fremtidssikret webportal rettet mod byggeriets forskellige parter. Portalen skal give samlet adgang til lovgivning, forskning, rådgivning, best-practice samt gode eksempler på området "tilgængelighed og universelt design" inden for det byggede miljø.

Portalen skal dermed fungere som et vigtigt redskab for bygherrer, rådgivere og brugere i forbindelse med både idéudvikling, projektering og drift på tilgængelighedsområdet.

Portalen blev offentliggjort i en 1. generations udgave i foråret 2015 og vil løbende blive udviklet.

Tilgængelighedspuljen

Energistyrelsen har siden 2007 administreret en tilgængelighedspulje. Puljen er i forbindelse med regeringsskiftet overgået til Trafik- og Byggestyrelsen.

Ved satspuljeforhandlingerne i 2014 blev det aftalt at videreføre ordningen i yderligere 4 år. Der er således afsat midler til en tilgængelighedspulje på i alt 32 mio. kr. i perioden 2015-2018.

Puljens formål er at sikre, at der løbende arbejdes med tilgængelighedsforbedringer, så handicappede kan deltage i alle dele af samfundslivet på lige fod med andre.

Der er afsat 8 mio. kr. til puljen i 2015.

Puljen kan søges af kommunale, regionale og andre offentlige institutioner. Tilskud fra puljen skal gives til konkrete tilgængelighedsforbedringer i eksisterende offentlige bygninger med borgerrettet servicefunktion.

Der blev i 2014 givet tilskud til følgende bygningskategorier:

- Rådhus og forvaltningsbygninger
- Sundhedsklinikker
- Kultur- og medborgerhuse
- Institutioner
- Kirker
- Skoler

Der blev i 2014 givet tilskud på i alt 8,4 mio. kr. til de nævnte bygningskategorier.

Tilgængelighedsindsats på SBI

Med en bevilling fra satspuljen på 3,5 mio. kr. pr. år i perioden fra 1.1.2014 til 31.12.2017 videreføres og udvikles SBI's tilgængelighedsrådgivning.

Rådgivningsindsatsen vil fremover ske med et ændret fokus på udvikling af en digital tilgængelighedsplatform, der suppleres med afholdelse af kurser og oplæg for relevante aktører som f.eks. kommunale byggesagsbehandlere, arkitekter og ingeniører.

Rådgivningsindsatsen vil fremover ske med henblik på at opnå en højere grad af tilgængelighed i byggeriet, gennem formidling af tekniske løsninger og af gode eksempler på opnåelse af en øget tilgængelighed.

SBI's fremtidige rådgivning vil være koncentreret om bredt baseret rådgivning, der erstatter direkte og ofte telefonisk rådgivning i forbindelse med konkrete projekter.

SBI's tilgængelighedsindsats fokuserer på at udbrede kendskab til og forståelse for tilgængelighedsområdet i forhold til det gældende regelsæt.

Det sker ved fortsat at understøtte udvikling af regler og krav i byggelovgivningen, så det sikres, at gældende regler bedst muligt fremmer øget og ligeværdig tilgængelighed i byggeriet.

Herudover gennemfører SBI en forskningsindsats på tilgængelighedsområdet, der er nødvendig for at understøtte myndighedsbetjeningen om tilgængelighed.

Forskningsindsatsen fokuserer på nye løsninger, anvendelsen af ny teknik, udenlandske erfaringer og på at af-dække vigtige barrierer for opnåelse af øget tilgængelighed for alle.

Endelig gennemfører SBI en indsats indenfor formidlings- og undervisningsopgaver, hvilket i den forgangne periode har medvirket til at øge kendskabet til og viden om tilgængelighed betragteligt.

Tilgængelighedsmærkning af museer

Kulturministeriet

Kulturministeriet har bedt foreningen God Adgang om at gennemgå statslige og statsanerkendte museers tilgængelighed ud fra en standardiseret skala fra 1-7 for syv typer handicap. Kampagnen har været med til at sikre, at der i dag er 162 God Adgang-mærkede statslige og statsanerkendte museer. I gennemsnit har museerne opnået 4,5 mærker. Museerne er samtidig blevet vejledt i, hvordan tilgængeligheden kan forbedres.

Kampagnen er afsluttet.

Tilgængelighed ved folkekirkens kirker og kirkebygninger

Kirkeministeriet

Menighedsrådene har mulighed for at få midler til tilgængelighedsprojekter til offentligt byggeri, og adskillige projekter er iværksat og gennemført. Der er fortsat fokus på handicappedes adgang til folkekirkens bygninger i forbindelse med nybyggeri og ved restaurering, og landets stifter har oplyst ministeriet om flere nye tiltag i 2014.

Specifikt nævner landets stifter tilgængelighedstiltag i form af forbedring af indgange ved kirker, herunder niveaufrie indgange eller ramper, etablering af elektrisk dørlås og pumpe ved våbenhus og flisebelægning fra kirkegårds-låge til kirkedør. Flere stifter har oplyst om indretning eller etablering af handikaptoiletter ved tjenstlige lokaler i præsteboliger og i bygninger på og ved kirkegårde.

Generelt er det stifternes indtryk, at såvel menighedsråd som provstiudvalg og deres rådgivere har fokus på tilgængelighed for mennesker med handicap.

Tog, infrastruktur og letbaner med god tilgængelighed

Transport- og Bygningsministeriet

Inden for Transportministeriets ressort er der sat en række projekter og initiativer i gang, der vil forbedre tilgængeligheden i den kollektive trafik for mennesker med handicap.

Konkret er der indgået en ny kontrakt med DSB, hvor DSB forpligtes til at yde en bedre og mere fleksibel assistance til personer med nedsat mobilitet, og der etableres nye tilgængelige letbaner.

Derudover er der på EU-niveau besluttet nye fælles regler for tilgængelighed til jernbanen, som blandt andet indebærer, at der skal udarbejdes en national handlingsplan for tilgængeligheden til jernbanen i Danmark.

Letbaner

Letbaner er som udgangspunkt meget tilgængelige, med lave, rampebetjente perroner, niveaufri ind- og udstigning, gode flexarealer i letbanetogene mv.

For at sikre, at de mest optimale tilgængeligheds løsninger vælges, er der i alle letbaneprojekter inddraget et tilgængelighedsråd, tilgængelighedspanel og/eller tilgængeligheds-konsulenter.

Projekterne i Aarhus, Odense og Ring 3 følges således af repræsentanter fra Danske Handicaporganisationer eller de lokale handicap- og ældreråd, som deltager i dialogen om de forskellige tilgængeligheds løsninger.

Trafikkontrakt med DSB

Der er indgået en ny kontrakt med DSB for perioden 2015-2024, hvor assistancen til personer med handicap er langt bedre og mere fleksibel end den er i dag. DSB forpligtes til at tilbyde en assistance, hvor varslingstiden nedsættes markant i forhold til i dag. Således blev varslingstiden i efteråret 2015 nedsat fra 48 timer til 24 timer, og der blev sikret døgnbemanning af kundecentret. Varslingstiden reduceres yderligere til 12 timer, så snart det er praktisk muligt. Hermed yder DSB en assistance, som er langt bedre end EU-kravene på området.

Kontrakten med DSB viderefører endvidere en varsling for assistance på Kystbanen på 2 timer på de afgang, som betjenes af handicapegnet materiel (med lavgulv), når denne integreres i den forhandlede kontrakt. Det betyder, at vilkårene for passagererne på Kystbanen ikke forringes.

I forbindelse med anskaffelsen af fremtidens tog er det afgørende, at der investeres i velafprøvet standardmateriel. Fremtidens tog vil desuden leve op til gældende krav om tekniske specifikationer for personer med reduceret mobilitet fastsat i EU.

Togfonden.dk

Den tidligere regering indgik den 14. januar 2014 Aftale om udmøntning af Togfonden med henblik på realisering af timemodel, elektrificering, regionalbaneopgraderinger m.v. Aftalen indeholder bl.a. en reserve på 300 mio. kr. til bl.a. stationsforbedringer til brug for de nye superlyntog. I regeringsgrundlaget fra juni 2015 står det beskrevet, at regeringen vil foretage et serviceeftersyn af Togfonden DK og om nødvendigt tilpasse udrulningen af Togfonden.

National implementeringshandlingsplan for tilgængelighed til jernbanen

I december 2014 trådte opdaterede fælles regler for tilgængelighed for personer med handicappede og bevægelseshæmning i EU's jernbanesystem (TSI PRM) i kraft.

TSI'en udmønter FN's handicapkonvention på jernbanen og indeholder derfor blandt andet en forpligtelse for medlemsstaterne til at vedtage nationale implementeringsplaner med henblik på gradvist at fjerne alle identificerede hindringer for tilgængelighed for personer med handicap. Der skal tillige laves en statusoversigt over tilgængeligheden på de danske stationer.

Der er nedsat en styregruppe og to arbejdsgrupper, der skal koordinere arbejdet med statusoversigten og implementeringsplanen. Danske handicaporganisationer er inviteret til at deltage i arbejdsgruppen om den nationale implementeringsplan.

Arbejdet med den nationale implementeringsplan skal fremsendes til Kommissionen senest den 1. januar 2017.

Udmøntning af handicappuljen

I september 2015 blev de sidste 14,8 mio. kr. i handicappuljen udmøntet.

De projekter, som Banedanmark, DSB og handicaporganisationerne i fællesskab blev enige om at udføre er ledelinjer i forhallen på Københavns Hovedbanegård og elevatorer på Tinglev Station.

Når disse to projekter er gennemført, tages der endeligt stilling til, om der er tilstrækkelige midler tilbage i puljen til at etablere en elevator til spor 13 på Østerport Station.

4.2. Digital tilgængelighed

Afprøvning af fremtidens velfærdsteknologiske løsninger

Finansministeriet/Digitaliseringsstyrelsen

Hvert år i perioden 2014-2016 ydes tilskud til ét til tre afprøvnings- eller storskalaprojekter til evaluering af tværkommunale og –regionale projekter inden for digital velfærd på socialområdet, herunder handicapområdet. Evalueringer af projekterne skal afdække effektiviseringspotentiale, omkostninger og eventuel ændring af kvalitet i servicen samt bruges og medarbejderes vurderinger af teknologien. Efter gennemførelse af første ansøgningsrunde er der uddelt tilskud til følgende tre projekter:

- Online bostøtte (Aalborg Kommune)
- Sensorgulv på plejecentre (Hillerød Kommune)
- Velfærdsteknologi i plejebolig (Aarhus Kommune).

Klart fokus på it-tilgængelighed

Finansministeriet/Digitaliseringsstyrelsen

Fuld tilgængelighed til obligatoriske digitale løsninger

Alle selvbetjeningsløsninger, der blev gjort obligatoriske som led i den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2011-2015, skal leve op til en række brugervenligheds- og tilgængelighedskrav. Det er de enkelte myndigheders ansvar at sikre, at deres selvbetjeningsløsninger lever op til kravene. Digitaliseringsstyrelsen, KL og Erhvervsstyrelsen gennemfører årligt en klarmelding af de obligatoriske selvbetjeningsløsninger. Klarmeldingen afsluttes årligt i december.

Initiativet afsluttes ved årets udgang ved digitaliseringsstrategiens afslutning.

Samarbejde om hjælp til anvendelse af offentlige digitale muligheder

I samarbejde med danske interesseorganisationer på handicapområdet og landets borgerservicecentre og biblioteker arbejder Digitaliseringsstyrelsen for, at borgere med handicap får den rette hjælp og vejledning til at kommunikere digitalt med det offentlige. Blandt andet har Digitaliseringsstyrelsen udarbejdet vejledningen "Digital selvbetjening og handicap" til frontpersonalet på borgerservicecentre, som giver et indblik i nogle af de udfordringer, som borgere med handicap kan have i forhold til at anvende it.

Digitaliseringsstyrelsen afholder ligeledes løbende informationsmøder, som blandt andet henvender sig til borgere med handicap, pårørende og fagpersoner på området. Møderne omhandler blandt andet digital kommunikation med det offentlige – for eksempel Digital Post og muligheder for hjælp og fritagelse.

Mainstreaming af it-tilgængelighed på danske uddannelser

Digitaliseringsstyrelsen har påbegyndt et projekt, der har til formål at mainstreame it-tilgængelighed som fagområde på relevante danske uddannelser. Digitaliseringsstyrelsen har været i dialog med landets uddannelsesinstitutioner og en bred kreds af fagpersoner fra landets uddannelsesinstitutioner om projektet. Der er på den baggrund udarbejdet konkret undervisningsmateriale, som er publiceret i 2015. Primo 2016 vil materialet blive udbredt til relevante uddannelsesinstitutioner. Det er derefter op til institutionerne selv at implementere materialet i deres undervisning.

Bedre tilgængelighed på skat.dk

Skatteministeriet

Skatteministeriet har igangsat forskellige initiativer med henblik på at forbedre den digitale tilgængelighed på SKATs hjemmeside:

- SKAT har købt tekstoplæsningsfunktion, og den er implementeret på de mest læste sider på skat.dk.
- SKAT har lanceret 3 tegnsprogsvideoer til de mest brugte funktioner i TastSelv Borger (introduktion til skat, forskudsopgørelsen og kørselsfradrag).
- SKAT er fortsat i gang med en modernisering af TastSelv Borger. Forskudsopgørelsen og "Se årsopgørelsen" er moderniseret og overholder nu de internationale retningslinjer for digital tilgængelighed. Herud-

over er de tre mest brugte beregnere i "TastSelv Borger": Kørselsfradrag, Underholdsbidrag og Øvrige renter moderniseret, så de overholder tilgængelighedsretningslinjerne. De blev lanceret i november.

Synstolkning og tekstning af nye danske film

Kulturministeriet

Kulturministeriet har bedt Det Danske Filminstitut om at igangsætte forsøg med synstolkning og tekstning af nye danske film i udvalgte biografer. Forsøg med tekstning af nye danske film er aftalt med Nordisk Film Biografer, Høreforeningen og Danske Døves Landsforbund. Filmene blev vist i 2014.

Der er endvidere indhentet erfaringer med synstolkning af film via mobilapplikationer, som bearbejdes til brug for det danske marked. Der er gennemført test af dette i efteråret 2014.

Projektet er fortsat i proces.

Udvikling af handicapvenlig applikation med varslinger fra myndigheder påbegyndt

Forsvarsministeriet/Beredskabsstyrelsen

Beredskabsstyrelsen har i 2015 påbegyndt udviklingen af en ny gratis varslingsapplikation til smartphones. Applikationen, der udvikles i samarbejde med relevante beredskabsmyndigheder, skal ses som et supplement til de eksisterende varslingskanaler. Applikationen vil i første omgang udsende beredskabsmeddelelser fra myndigheder om akutte faresituationer, varslinger fra DMI om farligt vejr og information om større uregelmæssigheder i vejtrafikken.

Ideen er at give danskere med en smartphone mulighed for at bruge deres telefon som en mobil sirene. Ved udviklingen heraf er der fokus på at gøre applikationen handicapvenlig. Applikationen forventes klar til brug i begyndelsen af 2016.

5. Lige adgang til uddannelse

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i det forgangne år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 24: Uddannelse.

I henhold til denne artikel anerkender deltagerstaterne, at personer med handicap har ret til uddannelse. Deltagerstaterne skal derfor sikre et inkluderende uddannelsessystem på alle niveauer samt livslang læring. Bestemmelsen indeholder blandt andet forpligtelser for deltagerstaterne til at sikre, at mennesker med handicap ikke udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap, at der gives den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem til at lette effektiv uddannelse, og at personer med handicap har adgang til almindelige videregående uddannelse, erhvervsuddannelser, voksenundervisning og livslang læring uden diskrimination og på lige fod med andre.

Mennesker med handicap bør så vidt muligt sikres samme adgang til uddannelse og livslang læring som alle andre. Ingen må udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap, og der skal foretages en rimelig tilpasning ud fra den enkelte persons behov, så alle får den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem.

Målet er omstilling til øget inklusion i folkeskolen. I de seneste år er der tilvejebragt megen ny viden om inklusion blandt andet i forbindelse med de mange initiativer for at skabe en folkeskole, der skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan. Det indebærer f.eks. udvikling af redskaber, som tidligt kan give input til fokusområder i undervisningen og dermed hjælpe børn med særlige undervisningsmæssige behov. Vidensudvikling giver et solidt grundlag for at skabe inkluderende læringsfællesskaber.

På ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser øges specialiseringen. Det giver større behov for individuel kompensation, som supplerer ressourcer i studiemiljøet i forhold til at skabe inkluderende læringsfællesskaber. En øget uddannelsesgrad blandt mennesker med handicap er et vigtigt skridt i retning af at opfylde målsætningen om lige muligheder.

Uddannelsesinstitutionerne møder en mere differentieret gruppe af elever/studerende som konsekvens af bl.a. målsætninger i kommuneaftalerne om en omlægning til øget inklusion.

Den differentierede målgruppe har konkret betydet iværksættelse af en række tiltag på uddannelsesinstitutionerne i forhold til vejledning, fastholdelse, gennemførelse og trivsel. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling har fokus på betydningen af sammenhængen mellem disse initiativer og de individuelle støtteordninger.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Lige adgang til uddannelse.

Inklusion i grundskolen

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling

Målsætningen om inklusion

I aftalen om kommunernes økonomi for 2015 var den tidligere regering og kommunerne enige om, at kommunerne skal fortsætte det igangværende arbejde for en omstilling mod en højere grad af inklusion, og at kommunerne skal prioritere de ressourcer, der er nødvendige for at sikre en god omstilling til inklusion og en styrkelse af almenundervisningen.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling har iværksat følgende initiativer for at understøtte omstillingen til øget inklusion i grundskolen:

Eftersyn af inklusion

Den tidligere regering har sammen med KL fulgt kommunernes omstilling til øget inklusion i perioden fra 2013–2015. Resultaterne viser, at der har været tale om en udviklingsproces, hvor inklusion er gået fra at være et overordnet ideal til i højere grad at blive en del af kommunernes praksis.

Kommunerne har med inklusionslovgivningen fået friere rammer til at tilrettelægge inklusionsindsatsen for elever med mindre støttebehov, men nogle steder har det skabt

øget usikkerhed om, hvorvidt eleverne får den fornødne støtte. Det er endvidere uklart, i hvor høj grad der er afsat de fornødne ressourcer i kommunerne til inklusionsindsatsen.

Inklusion kan gavne børns læring, hvis den tilrettelægges på den rigtige måde, og lærerne er rustet til opgaven.

Regeringen har iværksat et eftersyn af inklusionsindsatsen i folkeskolen. Eftersynet består dels af en ekspertgruppe, som med inddragelse af en referencegruppe, skal komme med anbefalinger og kortlægge inklusionsindsatsen, dels et koordineret samarbejde med KL om inklusion.

Tilskudsordning for inklusion på de frie grundskoler

Folketinget vedtog den 19. maj 2015 et lovforslag, hvorved den gældende midlertidige tilskudsordning for inklusion på frie grundskoler justeres og forlænges frem til den 31. december 2016. Ved at forlænge den gældende tilskudsordning blev der mulighed for, at en evaluering af ordningen kan bygge på et bredere erfaringsgrundlag. Undervisningsministeriet (nu Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling) har i december 2015 offentliggjort en rapport om inklusion på de frie grundskoler, som er udarbejdet for ministeriet af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA). Rapporten undersøger de frie grundskolers arbejde med inklusion, herunder konsekvenserne af den midlertidige tilskudsordning for inklusion. Ministeren for børn, undervisning og ligestilling vil i 2016, bl.a. på grundlag af rapporten, tage stilling til en eventuel permanent model for tilskud til inklusion på frie grundskoler.

Læringskonsulenternes inklusionsindsats forlænges til 2017

Ved satspuljeaftalen for 2015 er læringskonsulenternes inklusionsindsats blevet forlænget for perioden fra 2015-2017.

Alle kommuner og folkeskoler har haft mulighed for at søge om at få vejledning fra ministeriets læringskonsulenter i siden 2012.

20 kommuner har haft et tæt samarbejde med læringskonsulentkorpset om inklusionsindsatsen i tre år, og samarbejdsforløbene er afsluttet i 2015. Ny ansøgningsrunde udmeldes primo 2016.

Læringskonsulenterne tilbyder også vejledning på temaforløb, hvor deltagerne på fire kursusdage får inspiration og sparring til at udvikle undervisningen og skolen inden for et udvalgt tema. Ansøgerne har kunnet vælge mellem seks forskellige vejledningstemaer.

Opfølgning på udvikling af ordblindetest

Ordblindetesten, der er stillet til rådighed for undervisnings- og uddannelsesområdet i februar 2015, er fulgt op med en testvejledning om, hvornår og hvordan der bør gennemfø-

res en test. Vejledningen er offentliggjort sammen med ordblindetesten i begyndelsen af februar måned 2015.

Der er iværksat udarbejdelse af en pædagogisk vejledning om indsatser målrettet elever med ordblindhed i grundskolen. Vejledningen, der udgives i foråret 2016, bliver rettet mod forskellige målgrupper: Den kommunale forvaltning, læsekonsulenter, skoleledere, læsevejledere, lærere, pædagoger, forældre og elever.

Der er endvidere ydet økonomisk bidrag til udvikling og afprøvning af dynamiske test med henblik på tidlig identifikation af elever i risiko for ordblindhed i børnehaveklassen og 1. klasse. Testen omfatter både elever med dansk som modersmål og elever med dansk som andetsprog.

I satspuljeaftalen er der endvidere afsat midler til at forbedre det faglige grundlag og sammenhæng med øvrige test med henblik på, at der fra skoleåret 2017/18 gennemføres en lovændring, der giver forældre og elever retskrav på gennemførelse af en ordblindetest.

Nye digitale læringsformer

Undervisningsministeriet (nu Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling) igangsatte i 2012 tre projekter med det formål at skabe ny viden om anvendelse af it til elever med særlige behov. Projekterne er et led i arbejdet med at styrke vidensgrundlaget for udvikling af it-værktøjer til inklusion.

I foråret 2015 er det første projekt om Ipad til understøttelse af tidlig læsetegnelse og undervisningsdifferentiering afsluttet med udgivelse af 'Læserejsen', som er tilgængelig med en lærervejledning og et link til Appstore på www.emu.dk, Danmarks Læringsportal. Det er gratis at hente app'en.

Der er yderligere to store projekter i gang i puljen.

Pulje til inklusion

Der er på finansloven for 2015 afsat en pulje på 25 mio. kr. årligt i 2015 – 2017, som skal styrke den igangværende indsats for øget inklusion i folkeskolen.

Puljen kan anvendes til frikøb af specialpædagogiske ressourcer for at støtte en ekstra indsats for inklusion i folkeskolen.

Puljen har til formål:

- At kunne yde en ekstra støtte til de kommuner og skoler, der har de største udfordringer i forbindelse med indsatsen for øget inklusion.
- At yde en indsats, der er målrettet lærere og pædagoger direkte i undervisningen.
- At lærere og pædagoger kan få rådgivning og sparring fra lærere, pædagoger og andre ressourcepersoner i specialskoler og specialklasser eller andre institutioner

og vidensmiljøer til at etablere et inkluderende læringsmiljø.

- At lærere og pædagoger i almenundervisningen kan få støtte til at håndtere specifikke problemer og udfordringer i forhold til elevers læring og trivsel i klasser med en bred elevsammensætning f.eks. i forbindelse med, at elever kommer tilbage til almenundervisningen fra en specialskole eller specialklasse.

Pulje til inkluderende fællesskaber

Der er af puljen ydet et tilskud på 5 mio. til et fælles projekt om understøttelse af inkluderende fællesskaber i folkeskolen, der gennemføres af Danske Handicaporganisationer og Danske Skoleelever.

Projektet bidrager til at fremme inkluderende fællesskaber i folkeskolen gennem oplysning og dialog blandt elever, forældre, pædagogisk personale og skolebestyrelser m.fl. i folkeskolen, herunder artikler, videoer, vejlednings- og diagemateriale og udvikling af undervisningsmaterialer m.v.

Kvalitetsudvikling i ungdomsuddannelserne

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling

Rådet for Ungdomsuddannelser

Folketinget vedtog i juni 2014 Lov om Rådet for Ungdomsuddannelser (lov nr. 630 af 16/06/2014), og undervisningsministeren udpegede i efteråret 2014 medlemmerne til det nye råd.

Rådet er et uafhængigt råd, der har til opgave at rådgive undervisningsministeren om tværgående og fælles emner og udfordringer på ungdomsuddannelsesområdet blandt andet om:

- Faglige, kompetencemæssige og pædagogiske problemstillinger.
- Sammenhænge i ungdomsuddannelsernes studie- og erhvervsrettede formål.
- Evaluering og kvalitetsudvikling.
- Elevernes trivsel.
- At alle unge bliver udfordret af uddannelserne, så de bliver så dygtige, de kan.
- Den samlede bedst mulige mindskelse i ungdomsuddannelserne af betydningen af social baggrund i forhold til fagligt resultat.
- Institutionelle udviklingstendenser, herunder virkningen af fusions- og campusdannelser.
- Overgange mellem grundskole og ungdomsuddannelse og overgange mellem ungdomsuddannelse og videregående uddannelse.

Rådet for Ungdomsuddannelser kan iværksætte forskning og inddrage forskningsresultater i sin rådgivning.

Rådet har foreløbigt valgt at stille skarpt på de unge, der ikke inden for en kortere årrække efter endt grunduddannelse har gennemført en ungdomsuddannelse. Formålet er blandt andet både at få tegnet en karakteristisk af de unge, der ikke tager den lige vej igennem uddannelsessystemet, at få identificeret evt. samspils- og overgangsproblematikker og få udpeget, hvad det er for tilbud, der mangler for at sikre, at alle unge kan udnytte deres fulde potentiale i uddannelse og beskæftigelse.

Det fremgår af en desk research af danske studier om restgruppen, som rådet har fået udarbejdet, at oplysninger om restgruppens helbred, herunder evt. handicap, er et meget underbelyst område. Rådet forsøger i en kommende analyse af almen voksenuddannelse og produktionsskoler at inddrage oplysninger om deltagernes helbred.

Rådet skal sikre et helhedssyn på den samfundsmæssige opgave, det er, at alle unge får en ungdomsuddannelse.

Ny politik for inkluderende ungdoms- og voksenuddannelser

En undersøgelse, der blev offentliggjort i januar 2015 om "Uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med handicap" viste, at der er stor forskel på uddannelsesresultaterne hos elever med handicap og jævnaldrende elever uden handicap.

Undersøgelsen, som Epinion har udført for det daværende Undervisningsministerium, ser på uddannelsesresultater og -mønstre hos 1.190 unge med handicap sammenlignet med jævnaldrende unge uden et handicap.

I gruppen af unge med et handicap indgår elever med synshandicap, bevægehandicap, ordblindhed og psykiske lidelser m.m., men ikke elever med et betydeligt kognitivt handicap som eksempelvis udviklingshæmning. Undersøgelsen bygger på data fra Danmarks Statistik fra 2012.

Undersøgelsen viste blandt andet, at unge med handicap i mindre udstrækning gennemfører 9. klasse, klarer sig dårligere ved de afsluttende prøver i folkeskolen, sjældnere påbegynder en ungdomsuddannelse, oftere er ældre, når de gør det og er længere tid om at gennemføre den.

FN's Handicapkomité har, i deres anbefalinger på baggrund af Danmarks første eksamination vedr. FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, udtrykt betænkelighed ved de forskelle, der kan konstateres i gennemførelsesprocenterne mellem elever med og uden handicap i grundskolen, i gymnasiet og på de videregående uddannelser.

Kompenserende støtte, som f.eks. specialpædagogisk støtte, gør det muligt for borgere med handicap at deltage i ungdoms- og voksenuddannelse. Der er dog fortsat barriere-

rer i forhold til at kunne gennemføre uddannelse helt på lige fod med borgere uden handicap.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling vil derfor igangsætte et arbejde med henblik på som noget nyt at formulere en egentlig politik for, hvordan ungdoms- og voksenuddannelserne i endnu højere grad kan tilrettelægges, så de kan inkludere den mangfoldighed af borgere, der skal uddannes.

Forberedende tilbud og overgang til ungdomsuddannelse – fokus på kvalitetsudvikling

En række unge med faglige, sociale eller personlige udfordringer bliver hvert år tilbudt at komme i et forberedende uddannelsesforløb, der skal hjælpe dem til at komme ind på og gennemføre en ungdomsuddannelse. Det kan f.eks. være et produktionsskoleforløb, almen voksenuddannelse, forberedende voksenundervisning, højskoleophold eller et forløb på en fri fagskole.

For en del af gruppen lykkedes det at komme ind på en uddannelse. Således er cirka 43 procent af de unge, der har modtaget et forberedende tilbud, i gang med en ungdomsuddannelse året efter. 63 procent af de unge er i gang med en uddannelse eller er kommet i beskæftigelse tre år efter. Det viser rapporten "Forberedende tilbud og overgang til ungdomsuddannelse", som SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, har lavet for det daværende Undervisningsministerium. Undersøgelsen er baseret på data fra 53.907 unge, som har deltaget i forberedende tilbud i perioden 2005 til 2010.

Undersøgelsen viser, at brugen af de forberedende tilbud varierer markant, alt efter hvor i landet man befinder sig. I nogle kommuner får omkring 15 procent af de bogligt svage unge et tilbud, mens det er 35-40 procent i andre kommuner. Samtidigt viser undersøgelsen, at der overordnet ikke er en entydig effekt af at tage et forberedende tilbud; f.eks. er der for produktionsskolerne, som er det største tilbud, positiv effekt i halvdelen af de undersøgte år, mens der for de korterevarende tilbud ingen effekt er.

Derfor vil ministeren for børn, undervisning og ligestilling løfte kvaliteten af de forberedende tilbud. Der er allerede taget en række initiativer, der skal sikre, at flere unge gennem de forberedende tilbud får de kompetencer, der skal til for at komme videre i uddannelse eller beskæftigelse. Det gælder blandt andet styrkelse af produktionsskolerne rolle ifm. erhvervsuddannelsesreformen, oprettelsen af en ny kombineret ungdomsuddannelse (kuu) fra august 2015 og et forsøgs- og udviklingsprogram for almen voksenuddannelse, hvis evaluering ultimo 2015 kan medføre justeringer af avu-loven. Endelig vil Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling gå i dialog med relevante lederforeninger med henblik på at drøfte initiativer, der kan styrke tilbudenes kvalitet.

Herudover vil regeringen nedsætte en ekspertgruppe, der skal se på, hvordan flere unge kan få en ungdomsuddannelse, og en bedre vej hertil

Ministeriet har de seneste år arbejdet med smidige overgange mellem uddannelser med konkrete initiativer i forhold til blandt andet testning for ordblindhed, og tidlig adgang til tilgængelige oplysninger i forbindelse med ansøgning om specialpædagogisk støtte. I 2014-2015 er i den forbindelse gennemført projektet "UU screener", som har til formål, at unge med et forventet støttebehov på en ungdomsuddannelse er screenet i forhold til deres støttebehov, før de påbegynder ungdomsuddannelsen. Projektet har i 2015 opsamlet erfaringer fra Københavns Kommunes screeninger af elever, hvor der er mistanke om ordblindhed. Københavns Kommune har fortsat en screeningspraksis, som har sat dem i stand til at uploade information til ungdomsuddannelsernes ansøgning om støtte.

Iværksættelse af screening er med virkning fra 1. januar 2015 som noget nyt indsat i bekendtgørelse om vejledning om valg af ungdomsuddannelse og erhverv af 30. juni 2014, og der er udarbejdet en vejledning til alle UU vejledere, som ligger på ministeriets hjemmeside: www.uvm.dk/Uddannelser/Vejledning/Aendringer-paa-vejledningsomraadet-2014/Vejledning-om-UUs-opgaver.

Der er i overensstemmelse med den handicappolitiske handlingsplan fra 2013 blevet nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe, som skal kortlægge VEU-området udfordringer i relation til inklusion af mennesker med handicap. Arbejdsgruppen blev nedsat i foråret 2014. Arbejdsgruppen har arbejdet med at kortlægge den specialpædagogiske støtte på VEU-området.

Kortlægningen, som er finansieret af satspuljemidler, forventes fremlagt i begyndelsen af 2016.

Nye støtteformer for uddannelsessøgende med psykiske vanskeligheder

Der blev i 2014 iværksat et satspuljeprosjekt, som skal sikre udvikling af støtteformer til elever og studerende med psykiske vanskeligheder på ungdoms- og videregående uddannelser. Initiativet har samlet set til formål at skabe et godt handicapfagligt grundlag for, at den specialpædagogiske støtte giver de uddannelsessøgende inden for målgruppen muligheder for at gennemføre en uddannelse på lige fod med andre. Projektet er gennemført i 2014-2015.

Delprojekt 3 er afsluttet i 2015, og endelig afrapportering vil foreligge i foråret 2016.

Gennemgang af eksisterende støtteordninger

Uddannelses- og Forskningsministeriet

En tværministeriel arbejdsgruppe skal fremme, at uddannelsessøgende med handicap gennemfører ungdoms- og videregående uddannelser. Arbejdsgruppen består af repræsentanter fra Uddannelses- og Forskningsministeriet, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, Finansministeriet samt Social- og Indenrigsministeriet. Gruppen har - i dialog med centrale aktører på området - gennemgået de eksisterende støtteordninger til uddannelsessøgende med handicap. Målet er at indrette støtteordningerne på den mest hensigtsmæssige måde inden for den gældende økonomiske ramme. I arbejdet er konklusionerne fra Sammenslutningen af Unge med Handicaps Ekspertcamp i maj 2013 blevet inddraget.

Den tværministerielle arbejdsgruppe har afleveret et første udkast til afrapportering. Arbejdet vil fortsætte i 2016.

Undervisning af konfirmander med særlige behov

Kirkeministeriet

Som videreførelse af et tidligere igangsat initiativ har flere sognepræster tilegnet sig særlige kompetencer med henblik på at undervise konfirmander med særlige behov. En religionspædagogisk konsulent vejleder om undervisning af børn og unge med udviklingshæmning.

Biskopperne har i forbindelse med anordning nr. 1027 af 24. september 2014 om børnekonfirmandundervisning og konfirmation udarbejdet en vejledning, hvori også tilbud til børn og unge med særlige behov er beskrevet. Der skal ifølge vejledningen blandt andet tages højde for egnede lokaleforhold og handicapvenlige adgangsforhold både til undervisningssted og kirke. Endvidere fremgår det af vejledningen, at præster og faste medhjælpere, som varetager specialundervisning, bør deltage i efteruddannelseskurser, der er rettet mod undervisning af børn og unge med særlige behov. Det gælder kurser, som udbydes såvel inden for som uden for folkekirkeligt regi.

Det er biskopperne, der sørger for, at der i hvert stift er en præst, der har undervisning af børn med særlige behov som sit fokusområde, til faglig sparring og inspiration for præster og undervisere i sognene.

6. Flere i arbejde

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i det forgangne år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 27: Arbejde og beskæftigelse.

I henhold til denne artikel anerkender deltagerstaterne retten for personer med handicap til at arbejde på lige fod med andre, herunder retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse, som de selv frit vælger eller påtager sig. Deltagerstaterne skal sikre og fremme virkeliggørelsen af retten til arbejde, blandt andet ved at fremme beskæftigelsesmuligheder og karrieremuligheder for personer med handicap på arbejdsmarkedet, sikre at der ydes en rimelig tilpasning til personer med handicap på arbejdspladsen og fremme ordninger for erhvervsmæssig og faglig rehabilitering, jobfastholdelse og tilbagevenden til arbejde for personer med handicap.

Mennesker med handicap bør så vidt muligt have mulighed for at arbejde på lige fod med alle andre. Det omfatter blandt andet retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse, som man selv frit vælger eller påtager sig. Virkeliggørelsen af retten til arbejde skal sikres og fremmes ved at tage passende skridt til blandt andet at forbyde diskrimination på grund af handicap i alle forhold vedrørende alle former for beskæftigelse, at fremme beskæftigelsesmuligheder og karrieremuligheder for personer med handicap på arbejdsmarkedet samt bistand til at finde, få, fastholde og vende tilbage til beskæftigelse, samt at sikre rimelig tilpasning til personer med handicap på arbejdspladsen.

Også fremover er det vigtigt at arbejde for at understøtte, at flere mennesker med handicap kommer i beskæftigelse. Der er bl.a. iværksat en række initiativer, metodeudviklingsprojekter og ordninger, som skal understøtte implementeringen af de seneste års reformer på beskæftigelsesområdet for udsatte grupper. Disse er også med til at forbedre muligheden for mennesker med handicap for at arbejde på lige fod med andre.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Flere i arbejde.

Flere i arbejde

Beskæftigelsesministeriet

Reformerne af kontanthjælpssystemet og af førtidspension og fleksjob

Med reformen af førtidspension og fleksjob, som trådte i kraft i 2013, og kontanthjælpssystemet, som trådte i kraft i 2014, er der skabt grundlag for, at jobcentre kan tilbyde nogle af samfundets mest udsatte borgere en helhedsorienteret, tværgående og koordineret indsats med udgangspunkt i den enkeltes ressourcer og behov.

Reformen af førtidspension og fleksjob har betydet, at borgere, herunder borgere med handicap, med meget komplekse problemer eller borgere, hvis arbejdsevne anses for varigt og væsentligt begrænset, skal have deres sag behandlet i et tværfagligt rehabiliteringsteam. Teamet vurderer, om der skal tilkendes førtidspension, fleksjob, eller om der er mulighed for at udvikle arbejdsevnen gennem et ressourceforløb.

Siden reformen trådte i kraft, er tilgangen til førtidspension cirka halveret, og i overensstemmelse med intentionerne er

det særligt den yngre del af målgruppen under 40 år, der i stedet tilbydes en aktiv og tværfaglig indsats i et ressourceforløb eller en ansættelse i fleksjob. Den del af målgruppen, der skal i et ressourceforløb, får tilbudt en koordinerende sagsbehandler og får iværksat en målrettet og helhedsorienteret indsats. Borgere, der har nedsat arbejdsevne, f.eks. pga. et handicap, kan også visiteres til et fleksjob.

I forhold til borgere med handicap er det særligt relevant, at borgere med en meget lille arbejdsevne nu kan få tilbudt fleksjob på få timer (mindre end 10 pr. uge) med mulighed for udvikling af arbejdsevnen. Siden reformens ikrafttræden og til september 2015 var ca. 14.000 personer kommet i små fleksjob. Det vurderes, at ordningen har styrket mennesker med handicaps mulighed for at arbejde på lige fod med andre. Den tidligere regering afsatte i forbindelse med finansloven for 2013 desuden særskilt midler til, at der midlertidigt kunne ansættes fleksjobambassadører i alle kommuner. Det har medvirket til at skabe kontakt mellem virksomheder og fleksjobvisiterede borgere.

Med *kontanthjælpsreformen* får aktivitetsparate kontant- og uddannelseshjælpsmodtagere ret til en koordinerende

sagsbehandler. Den koordinerende sagsbehandler skal sikre, at indsatsen er tværfaglig og koordineret på tværs af de kommunale forvaltninger f.eks. jobcentret, ydelsescentret og socialforvaltningen. Udgangspunktet er, at den koordinerende sagsbehandler følger borgeren gennem hele forløbet, indtil borgeren er job- eller uddannelsesparat.

Indsatsen kan for eksempel bestå af virksomhedspraktik, job med løntilskud, brobygning til uddannelse, og hvis muligt, skal indsatsen foregå på en almindelig arbejdsplads eller uddannelsesinstitution. Det helhedsorienterede betyder, at denne indsats ofte skal gives samtidig med, at kommunen parallelt hjælper borgeren i forhold til øvrige udfordringer, f.eks. økonomi, bolig eller misbrug. Dette er særlig relevant for borgere med handicap, der ofte har berøring med flere forvaltninger.

Hvis forhold i borgerens liv gør, at den pågældende ikke kan deltage i tilbud, skal kommunen give den pågældende et tilbud om mentorstøtte. Mentoren skal hjælpe borgeren med at få stabiliseret sit liv så meget, at den pågældende med tiden kan deltage i en jobrettet eller uddannelsesrettet indsats.

Personer, der tilhører målgruppen for lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, og som udskrives fra psykiatrisk indlæggelse, har ret til et tilbud om mentorstøtte i op til 3 måneder forud for udskrivelsen og for en periode på mindst 6 måneder i alt.

For at understøtte implementeringen af reformerne, er der iværksat en række initiativer, metodeudviklingsprojekter og ordninger, som også er med til at forbedre muligheden for mennesker med handicap for at arbejde på lige fod med andre.

Flere små fleksjob

En person med en meget begrænset arbejdsevne kan visiteres til et fleksjob, hvis jobcenteret vurderer, at den pågældendes arbejdsevne kan udvikles.

Der er igangsat et stort projekt i 32 kommuner, hvor der bliver genereret metoder, der kan hjælpe med at udvikle arbejdsevnen for borgere i fleksjob på få timer.

Projektet skal resultere i inspiration og værktøjer til andre jobcentre om, hvordan de kan arbejde med at udvikle en persons arbejdsevne. Forsøgene skal også afdække, hvordan jobcentrene arbejder med snitfladen mellem ressourceforløb og fleksjob, herunder gode eksempler på forløb, hvor ressourceforløb indeholder erhvervsarbejde.

Kompetenceudvikling af sagsbehandlere og rådgivning af virksomheder om psykiske lidelser og arbejde

Der er afsat midler til målrettet kompetenceudvikling af sagsbehandlere i jobcentrene i problemstillinger i forhold til borgere med psykiske lidelser og arbejde. Kompetenceudviklingen skal give de koordinerende sagsbehandlere,

mentorer og andre medarbejdergrupper i jobcentrene grundlæggende viden om psykiske lidelser og psykisk sårbarheds betydning for arbejde. Der er som led i initiativet afholdt 94 kurser for ca. 2.700 jobcentermedarbejdere. Midlerne er afsat som led i aftalen om reformen af førtidspension og fleksjob, og projektet har været gennemført i 2014-15.

For at forbedre muligheden for fleksjobansættelser for personer med psykiske lidelser er der etableret en ordning, som giver virksomheder mulighed for rådgivning om problemstillinger og generel bistand i forbindelse med ansættelse af mennesker med psykiske lidelser i fleksjob.

Koordinerende sagsbehandler

Der er afsat en pulje til opkvalificering af de koordinerende sagsbehandlere og udvikling af de organisatoriske rammer for sagsbehandlernes arbejde med særligt fokus på deres arbejde med de mest udsatte borgere. Opkvalificeringen skal styrke de koordinerende sagsbehandlers rolle i den tværfaglige og helhedsorienterede indsats overfor borgere med komplekse problemer, herunder borgere med handicap.

Kurser i virksomhedsrettet indsats til gavn for sygedagpengemodtagere

Der er gennemført landsdækkende opkvalificering af ledere og medarbejdere på sygedagpengområdet i 2014. Opkvalificeringen skal sikre, at der kan gives en tidlig og virksomhedsrettet indsats for sygedagpengemodtagere, herunder sygemeldte med længerevarende sygdomsforløb.

Projekt Inklusion

Projektet Inklusion afprøver individuel jobrettet støtte kombineret med psykiatrisk behandling for borgere med skizofreni, svær depression eller bipolære lidelser, som har været i behandling i mere end tre år.

Borgerne kommer ud på en arbejdsplads og får hjælp fra en støtteperson. Projektet gennemføres som et kontrolleret forsøg fra 2012-2017.

Mestringsforløb

I perioden 2013 – 2017 gennemføres et kontrolleret forsøg, som afprøver effekten af at tilbyde det specifikke mestringsstilbud "Lær at tackle sygdom og job", som er udviklet af Komiteen for Sundhedsoplysning, til længerevarende sygemeldte. I 2014 er der iværksat en række projekter, der skal sikre en målrettet udbredelse af mestringsforløb til sygemeldte.

Videnspilotlinje Empowerment

Beskæftigelsesministeriet gennemfører i perioden 1. oktober 2014 til 30. september 2016 videnspilotlinje Empowerment for personer i ressourceforløb og udsatte konstanthjelpsmodtagere. Formålet med projektet er, at den enkelte får indflydelse på indsatsen og tager ejerskab til sin vej mod uddannelse eller beskæftigelse. Forsøget tager

udgangspunkt i, at borgere, herunder borgere med handicap, kan opleve empowerment, hvis de får indflydelse på indsatsens mål og indhold samt systematisk adgang til relevante indsatser på beskæftigelses-, undervisnings, social- og sundhedsområdet. Projektet gennemføres i 32 kommuner.

Virksomhedscenter Generation 2

Der var afsat 57 mio. kr. for perioden 1. januar 2014 til 31. december 2015 til projekt Virksomhedscenter Generation 2. Det langsigtede mål med projektet er, at borgere i ressourceforløb, herunder borgere med nedsat arbejdsevne som følge af et handicap, kommer i job eller uddannelse. Projektet skal understøtte, at borgere i ressourceforløb og langvarige kontanthjælpsmodtagere med komplekse problemer får et aktivt tilbud i et virksomhedscenter, der bringer dem tættere på et job eller uddannelse. Projektet skal desuden give viden om og erfaring med aktive forløb for de mest udsatte borgere i ordinære arbejdsmiljøer. 26 jobcentre deltager i projektet.

Det gode ressourceforløb

"Det gode ressourceforløb" er et forsøgsprojekt i 19 kommuner, der løber i perioden 1. oktober 2014 til 30. september 2016. Formålet med projektet er at styrke borgernes indflydelse på indsatsen samt løfte kvaliteten i kommunernes ressourceforløb. Kommunerne har forpligtet sig til at give borgerne indflydelse på indsats og mål, give borgeren én indsatsplan på tværs af sektorer og tilbyde koordinerende sagsbehandler og mentor og sikre høj kvalitet i ressourceforløbene.

Socialøkonomiske virksomheder

I 2014 er der udmøntet to satspuljeinitiativer, som understøtter: a) kommunernes styrkede samarbejde med socialøkonomiske virksomheder med et beskæftigelsesfremmende formål samt b) partnerskaber mellem socialøkonomiske virksomheder og andre virksomheder.

Initiativerne skal styrke de socialøkonomiske virksomheders økonomiske bæredygtighed, og dermed skabe flere arbejdspladser for udsatte grupper, herunder borgere med handicap.

7. Fremme af sundhed

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i det forgangne år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 25: *Sundhed* og artikel 26: *Habilitering og rehabilitering*.

I henhold til artikel 25 anerkender deltagerstaterne, at personer med handicap har ret til at nyde den højest opnåelige sundhedstilstand uden diskrimination på grund af handicap. Deltagerstaterne skal derfor træffe alle passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap har adgang til sundhedsydere, herunder sundhedsrelateret rehabilitering.

I henhold til artikel 26 skal deltagerstaterne træffe effektive og passende foranstaltninger for at gøre det muligt for personer med handicap at opnå og opretholde den størst mulige uafhængighed, fuld fysisk, psykisk, social og erhvervsmæssig formåen samt fuld inkludering og deltagelse i alle livets forhold.

Personer med handicap bør så vidt muligt sikres samme adgang til sundhedsydelser og samme udbud af sundhedsydelser og sundhedsordninger af samme kvalitet og standard, som gives til andre.

Samtidig er det også vigtigt at understøtte og udbrede indsats, som har et habiliterende og rehabiliterende sigte. Hjælp og støtte til mennesker med handicap skal så vidt muligt tilrettelægges, så den understøtter og fastholder den enkeltes ressourcer og muligheder, og dermed skaber det bedst mulige grundlag for, at den enkelte kan få et aktivt og selvstændigt liv.

I de kommende år vil der særligt blive arbejdet for en styrket indsats for personer med erhvervet hjerneskade, øget kvalitet og faglighed i rehabiliteringsindsatserne samt fremme lighed i sundhed.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Fokus på sundhed.

Fokus på sundhed

Sundheds- og Ældreministeriet

Øget kvalitet og faglighed i rehabiliteringsindsatser

Pr. 1. januar 2015 trådte en ny bekendtgørelse om genoptræningsplaner og om patienters valg af genoptræningstilbud efter udskrivning fra sygehus samt den tilhørende vejledning i kraft. Det nye regelsæt skal øge kvaliteten og fagligheden på genoptrænings- og rehabiliteringsområdet, herunder særligt i forhold til borgere med de mest komplekse rehabiliteringsbehov.

I den nye bekendtgørelse har man indført kategorien *rehabilitering på specialiseret niveau*, der retter sig mod patienter med omfattende funktionsnedsættelser af væsentlig betydning for flere livsområder, herunder oftest omfattende mentale funktionsnedsættelser. Disse patienter skal tilbydes helhedsorienterede genoptrænings- og rehabiliteringsforløb, der varetages af sundhedspersoner i samspil med andre relevante faggrupper med henblik på at sikre, at patienterne opnår den bedst mulige funktionsevne i forhold til at kunne leve et så selvstændigt og meningsfuldt hverdagsliv som muligt. Dette stiller krav om koordinerede ind-

satser på tværs af eksempelvis sundheds-, social-, beskæftigelses- og undervisningsområdet.

Styrket indsats for personer med erhvervet hjerneskade
Sundhedsstyrelsen udgav i december 2014 faglige visitationsretningslinjer for genoptræning og rehabilitering til henholdsvis voksne og børn og unge med erhvervet hjerneskade. Visitationsretningslinjerne skal understøtte effektive genoptrænings- og rehabiliteringsforløb med henblik på at mindske følgerne af hjerneskaden for de ramte og give dem mulighed for i størst mulig grad at opnå et selvstændigt og meningsfuldt liv.

Via en pulje på 150 mio. kr. afsat på finansloven 2011 til styrket genoptræning og rehabilitering af personer med erhvervet hjerneskade er der i løbet af de seneste år desuden gennemført projekter i en lang række kommuner, der skal fremme sammenhængende forløb, styrke personalets neurofaglige kompetencer og fremme tværfagligt samarbejde på området mellem kommunerne. Størstedelen af disse projekter er afsluttet ved udgangen af 2014, mens en del blev forlænget ind i 2015. I forbindelse med afslutningen på projekterne udarbejdes en evaluering, der skal være med til at udbrede erfaringerne fra projekterne til relevante aktører og sikre vidensdeling på området.

Tilsvarende blev der på finansloven 2012 afsat i alt 100 mio. kr. for perioden 2012-2015 til at sikre hurtigere genoptræning og rehabilitering for unge i alderen 15-30 år med erhvervet hjerneskade. Midlerne er udmøntet til projekter i de fem regioner, der skal styrke den tværfaglige udredning og opfølgning samt understøtte, at unge hjerneskadede bedst muligt generhverver tabte funktioner, herunder i forhold til at leve et selvstændigt liv, gennemføre uddannelse og varetage arbejdsfunktioner.

Fremme lighed i sundhed

Som led i ambitionen om at styrke ligheden i sundhed har Sundhedsstyrelsen i november 2014 udmeldt en pulje til fremme af lighed i sundhed og sundhedsvæsenet. Puljen, der kan søges af kommuner, regioner, patientforeninger og brugerforeninger, retter sig blandt andet mod initiativer til tidlig opsporing af sygdom hos personer med betydelige kognitive og psykiske funktionsnedsættelser.

8. Mødet med det offentlige system

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i det forgangne år.

Initiativerne går på tværs af de enkelte artikler i FN's handicapkonvention, men understøtter formålet med konventionen ved at sikre, at mennesker med handicap får adgang til den hjælp og støtte fra det offentlige, der er nødvendig for at få en god og velfungerende hverdag, og som sikrer et godt møde med og kontakt til det offentlige system.

Det er vigtigt at fremme mennesker med handicaps deltagelse i det civile, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle liv på lige fod med alle andre. Derfor arbejdes der løbende for at sikre, at mennesker med handicap får adgang til den hjælp og støtte fra det offentlige, der skal til for at kunne få en god og velfungerende hverdag.

Behovet for hjælp og støtte kan variere meget. Nogle mennesker med handicap har eksempelvis kun brug for et hjælpemiddel eller for økonomisk støtte til de merudgifter, der følger med deres handicap, mens andre har brug for mere omfattende støtte, eksempelvis i form af højt specialiserede tilbud, personlig assistance, socialpædagogisk støtte eller ledsagelse. Og forældre til børn med svære handicap kan have brug for støtte i form af aflastning, særlige dagtilbud eller tabt arbejdsfortjeneste. Et godt eksempel på et sagsbehandlingsværktøj er voksenundretningsmetoden på det sociale område, som sikrer udsatte voksne og voksne med handicap en grundig og systematisk sagsbehandling, og som kommer hele vejen rundt om den enkelte borger. Metoden understøtter både retssikkerheden og den faglige kvalitet i sagsbehandlingen blandt andet ved at sikre, at borgeren indrages og bliver hørt.

Det er vigtigt for den enkelte, at kontakten til det offentlige system, der leverer hjælpen, fungerer så let og enkelt som muligt. Derfor er det et mål at arbejde for at gøre mødet mellem det offentlige og den enkelte menneske eller den enkelte familie så ubesværet som muligt. Det skal både ske ved at forenkle de procedurer, der bør kunne forløbe nemt og nærmest automatisk, og ved at forenkle sagsgangene for de mennesker, der har brug for mere omfattende hjælp, som måske går på tværs af det offentlige systems sektorer og forvaltninger.

Regeringen vil fortsætte arbejdet med at forenkle og forbedre adgangen til hjælp og støtte og fremme samarbejdet mellem sektorer og forvaltninger. Samtidig er det et ønske at lette tværgående indsatser i forskellige sektorer og på forskellige niveauer. I de kommende år vil der særligt blive arbejdet for at styrke kvaliteten i sagsbehandlingen på handicapområdet og dermed borgernes retssikkerhed, for at sikre de faglige rammer for tilrettelæggelsen af kommunernes indsatser over for en række målgrupper samt for at sikre, at kommunerne har adgang til de fornødne specialiserede tilbud og kompetencer på både det sociale område og specialundervisningsområdet.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Mødet med det offentlige system.

Bestemmelser om indfødsret

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet

Retningslinjer for naturalisation

Den 5. oktober 2015 indgik regeringspartiet Venstre, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti en aftale om indfødsret, som fastlægger de generelle retningslinjer for udarbejdelse af lovforslag om indfødsrets meddelelse (naturalisation). Aftalen fremgår af cirkulæreskrivelse nr. 10873 af 13. oktober 2015 om naturalisation.

Efter cirkulæreskrivelsens § 24, stk. 1, er det en betingelse for optagelse på et lovforslag om indfødsrets meddelelse, at ansøgeren dokumenterer danskuddaskaber ved bevis for at have bestået danskuddannelsernes Prøve i Dansk 3 eller en af de i bilag 3.a til cirkulæreskrivelsen angivne prøver.

Ansøgere, som har været selvforsørgende i 8 ½ år inden for de seneste 9 år, herunder det seneste år forud for fremsættelsen af et lovforslag om indfødsrets meddelelse, skal dog alene dokumentere danskuddaskaber ved bevis for at have bestået danskuddannelsernes Prøve i Dansk 2

eller en af de i bilag 3.b til cirkulæreskrivelsen angivne prøver, jf. § 24, stk. 2.

Det er endvidere som udgangspunkt en betingelse for optagelse på et lovforslag om indfødsrets meddelelse, at ansøgeren dokumenterer kendskab til danske samfundsforhold, dansk kultur og historie ved bevis for at have bestået Indfødsretsprøven af 2015, jf. § 24, stk. 3.

Det følger af § 24, stk. 4, at hvor ganske særlige forhold taler herfor, forelægges det for Folketingets Indfødsretsudvalg, om der kan dispenseres fra betingelserne i stk. 1 og 3. Forelæggelse vil ske, hvis ansøgeren lægeligt diagnosticeres med en langvarig fysisk, psykisk, sensorisk eller intellektuel funktionsnedsættelse og som følge heraf ikke er i stand til – eller har rimelig udsigt til – at kunne opfylde kravet om dokumentation for bestået Prøve i Dansk 3 samt Indfødsretsprøven af 2015, herunder ved prøveafleggelse på særlige vilkår og ved brug af hjælpemidler.

En tilsvarende bestemmelse om forelæggelse for Folketingets Indfødsretsudvalg findes i § 24, stk. 5, for så vidt angår det lempede krav til danskundskaber i § 24, stk. 2.

Unge og indfødsret

Det fremgår af indfødsretslovens § 3 A, stk. 1, at unge, som er født og opvokset i Danmark, under visse betingelser kan erhverve dansk indfødsret ved afgivelse af en erklæring herom over for Statsforvaltningen.

Efter § 3 A, stk. 2, nr. 1, er det bl.a. en betingelse for erhvervelse af indfødsret ved erklæring, at den unge har aflagt folkeskolens afsluttende prøver i 9. eller 10. klasse med et samlet karaktergennemsnit på mindst 02 eller er fyldt 18 år.

Det fremgår af § 3 A, stk. 3, at erklæring dog kan afgives af unge, som – uanset at de pågældende ikke har aflagt folkeskolens afsluttende prøver med et karaktergennemsnit på 02 – er fyldt 15 år og ved særlig lægeerklæring dokumenterer, at de har en langvarig nedsættelse af funktionsniveauet, som påvirker evnen til eller muligheden for at gennemføre ét eller flere af folkeskolens afsluttende prøvefag i 9. eller 10. klasse. Den unge skal i den forbindelse fortsat opfylde alle de øvrige betingelser for erhvervelse af dansk indfødsret ved erklæring.

Bestemmelsen i § 3 A, stk. 3, som er udarbejdet i lyset af FN's Handicapkonvention, har til formål at ligestille personer, der på grund af en langvarig nedsættelse af funktionsniveauet ikke kan opfylde betingelsen om at have aflagt folkeskolens afsluttende prøver i 9. eller 10. klasse med et samlet karaktergennemsnit på mindst 02, med andre personer.

Den 11. november 2015 fremsatte udlændinge-, integrations- og boligministeren dog et forslag til lov ændring af lov

om dansk indfødsret (Ophævelse af erklæringsadgangen for unge født og opvokset i Danmark m.v.) (L 53).

Forslaget indeholder en bestemmelse, der ophæver erklæringsadgangen i indfødsretslovens § 3 A, således at unge udlændinge, som er født og opvokset i Danmark, ikke vil kunne erhverve dansk indfødsret ved at afgive en erklæring herom over for Statsforvaltningen. Det forventes, at loven, hvis den vedtages, træder i kraft den 1. marts 2016. De unge udlændinge vil herefter kunne ansøge om dansk indfødsret ved naturalisation.

Mestringsstøtte til familier med børn med handicap

Social- og Indenrigsministeriet /Socialstyrelsen

Mestringsstøtteprojektet har til formål udvikle og udbrede forældretræningsprogrammer og anden mestringsstøtte til forældre til børn med handicap. Projektet afdækker og kortlægger tidsbegrænsede tilbud til familier, hvor familierne på forskelligvis får intensiv støtte til at mestre de særlige udfordringer, der følger med, når et barn har et svært handicap. Projektet blev igangsat i januar 2014 og forventes afsluttet ved udgangen af 2017. Socialstyrelsen er projektleder på projektet. Projektet består af 5 delinitiativer:

1. Kortlægning af evidensbaserede programmer og indsats til målgruppen. Delprojektet er afsluttet med en rapport om kortlægningen af evidensbaserede programmer og lovende indsatser i forhold til forældre og søskende til børn med handicap.
2. Initiativet skal afprøve et udvalgt evidensbaseret program, der blev identificeret i delinitiativ 1. Programmet afprøves i 8-10 kommuner fra slutningen af 2015 frem til 2017, hvor en samlet analyse af resultater, implementeringsforudsætninger og cost-benefit foreligger.
3. Tidlig indsats, hvor der skal udvikles et inspirationsmateriale ud fra gode kommunale eksempler. Inspirationsmaterialet skal kommunikeres ud til kommunerne i 2017.
4. Familiekurser, hvor kommuner og brugerorganisationer via en ansøgningspulje kan få støtte til at deltage i udvikling af en konkret model for familiekurser, som afprøves og evalueres. Der har været afholdt seminarer for kommuner samt forældre med handicappede børn, der alle gav deres respons på det foreløbige bud på en forældrekursusmodel. Modellen færdiggøres i 2017.
5. Terapeutisk bistand, der blev igangsat i 2015 med fokus på kommunale forsøg med terapeutisk bistand. Initiativet udmøntes i 2015-2017, hvorefter det afsluttes.

Projektet er finansieret af satspuljen for 2014.

Mestringskurser for mennesker med udviklingshæmning

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

De undervisningsforløb, som blev udviklet i Medborgerskabsprojektet til de særligt tilrettelagte ungdomsuddannelser, videreudvikles, så de kommer en bredere målgruppe til gavn.

Målgruppen er blevet udvidet til også at omfatte voksne med udviklingshæmning på aktivitets- og samværstilbud og i beskyttet beskæftigelse.

Målet er at støtte voksne med udviklingshæmning i at deltage i samfundslivet og opnå større viden om egne rettigheder og pligter.

Udvikling og tilpasning af undervisningsmaterialet er blevet gennemført på baggrund af pilottest i samarbejde med to kommuner. 10 kommuner er blevet fundet til afprøvning af materialet, heraf har ni kommuner afprøvet materialet 1 eller 2 gange, 1 kommune har trukket sig.

Der er gennemført en indsamling af kommunernes erfaringer og forslag til justering af undervisningsmaterialet. I sidste halvår af 2015 er der foregået en tilpasning af undervisningsmaterialet på baggrund af erfaringerne. Der udarbejdes ligeledes en erfaringsopsamling vedr. projektet.

Undervisningsmaterialet og erfaringsopsamlingen vil blive offentliggjort. Som led i formidlingen af projektets resultater er der endvidere i slutningen af 2015 afholdt af en række temadage for primært fagpersoner på § 103 og 104 tilbud.

Projektet er finansieret af satspuljen for 2014.

Styrket indsats for danske veteraner

Forsvarsministeriet

Den 3. september 2014 indgik forsvarsforligskredsen en aftale om at styrke indsatsen for de danske veteraner. Med aftalen udmøntes en styrkelse af veteranindsatsen på 25 mio. kr. årligt i perioden 2014-2017. De årligt afsatte 25 mio. kr. fordeles på fire hovedområder: 'Veteraner med særligt behov for støtte', 'Forskning', 'Støtte til pårørende og børn' og 'Anerkendelse'. Veteraner med særligt behov for støtte vil ofte være kommet til skade fysisk eller psykisk,

i en grad der kan medføre handicap. Med henblik på at øge støtten til og anerkendelsen af veteranerne og deres pårørende vil en række konkrete initiativer blive iværksat inden for de fire hovedområder.

Vedrørende veteraner med særligt behov for støtte kan særligt nævnes, at Veterancenterets indsats for veteraner med særlige behov styrkes. Samtidig afsættes der ressourcer til at støtte den frivillige indsats i regi af eksempelvis veteranhjemmene og KFUMs soldaterrekreationer. Yderligere kan der nævnes følgende eksempler på initiativer:

- Projekt med fokus på at støtte veteranerne i deres samarbejde med kommunerne i forhold til den beskæftigelsesrettede indsats.
- Ansættelse af omsorgsmedarbejdere.
- Udbygning af samarbejdet mellem Forsvaret, kommunerne og øvrige offentlige myndigheder.
- Økonomisk rådgivning af veteraner der har fået tilkendt arbejdsskadeerstatning.
- Daglige ledere på veteranhjem/ressource-personer på soldaterrekreationerne.
- Midler til Veterancenteret dedikeret transportbehov for sårbare veteraner.
- Idrætsprojekt for tilskadekomne veteraner.

Styrkelse af de kommunale handicapråd

Social- og Indenrigsministeriet

Formålet med projektet er at undervise og styrke de nykonstituerede kommunale handicapråd. Hovedaktiviteterne blev gennemført i 2014 og bestod af to runder af fysiske møder samt etablering af et elektronisk netværk. I resten af projektperioden er opgaverne drift og vedligeholdelse af det elektroniske netværk.

Det første fysiske møde var et heldagsseminar med præsentation af samarbejdspartnere, Det Centrale handicapråd og Socialstyrelsen, samt indføring i rådsarbejdet og de gode eksempler fra lokale handicapråd. Det andet fysiske møde var en workshop, hvor handicaprådene arbejdede med deres udfordringer som repræsentanter for forskellige interesser. En ekstern mødeleder inspirerede og underviste i metoder til demokratisk dialog og forhandling.

Handicaprådene efterspurgte muligheder for videndeling og erfaringsudveksling på tværs. I projektet er der etableret en elektronisk platform til videndeling og inspiration eksklusivt for handicaprådenes medlemmer, deres stedfortrædere og sekretariatsfunktion. 82 handicapråd er tilmeldt netværket handicapraad.socialstyrelsen.dk. På netværket deles en redaktion i Socialstyrelsen nyheder, og der findes en række brugerdrevne funktioner som f.eks. et dialogforum og en kalender.

Hovedaktiviteten er nu afsluttet.

Den nationale koordinationsstruktur

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

Den nationale koordinationsstruktur er fuldt implementeret. Koordinationsstrukturen skal sikre, at kommunerne har adgang til de fornødne specialiserede tilbud og kompetencer på både det sociale område og specialundervisningsområdet.

Koordinationsstrukturen giver Socialstyrelsen kompetence til at udmelde målgrupper og særlige indsætter, hvor der er behov for øget koordination mellem kommunerne for at sikre og videreudvikle den mest specialiserede viden og indsats.

Som den første målgruppe på specialundervisningsområdet har Socialstyrelsen i efteråret 2014 udmeldt "Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse" og på det sociale område målgruppen "Voksne med svær erhvervet hjerneskade". Kommunerne arbejder nu med de to udmeldinger og skal afrapportere senest 1. marts 2016.

Næste udmelding er kommet 1. november 2015, og målgruppen for udmeldingen er mennesker med svære spiseforstyrrelser.

Socialstyrelsen er i gang med at udarbejde forløbsbeskrivelser på de to først udmeldte målgrupper, jf. i øvrigt kapitel 8: Viden og dataindsamling.

Taskforce på handicapområdet

Social- og Indenrigsministeriet /Socialstyrelsen

Der er som en del af satspuljeaftalen for 2014 etableret en taskforce på handicapområdet. Formålet for taskforcen er at støtte kommunerne i deres arbejde med at styrke kvaliteten i sagsbehandlingen på handicapområdet - både børn og voksne - inden for serviceloven.

Taskforcen har siden februar 2015 tilbudt kommunerne både korte forløb og længerevarende analyse- og udviklingsforløb. Det er besluttet, at taskforcen skal tilbyde i alt 6 længerevarende forløb i perioden 2015-2019.

Korte forløb kan f.eks. være temadage af 1-2 dages varighed om et specifikt emne. Det kan være sagsbehandlingen

i forbindelse med en bestemt paragraf i serviceloven (f.eks. merudgiftsydelse til børn efter servicelovens § 41) eller et tværgående emne f.eks. overgangen fra barn til voksen. Der er afsat midler til 15 korte forløb hvert år 2015-17. De korte forløb kan søges løbende

Et længerevarende task force forløb består i første omgang af en omfattende analyse af kommunens myndighedsopgaver på enten børne- eller voksenhandicapområdet. Analysen ser på den konkrete sagsbehandling, retningslinjerne for sagsbehandlingen og den faglige ledelse samt organisering af området. Analysen afsluttes med en rapport, der kan indeholde en række anbefalinger til kommunen om, hvad den fremadrettet kan gøre for at styrke og forbedre sagsbehandlingen. Ud fra de anbefalinger kan kommunen vælge at gå i gang med en udviklingsproces. Et samlet analyse- og udviklingsforløb varer cirka to år.

Lyngby-Taarbæk Kommune er den første kommune, hvor der gennemføres et længerevarende analyse- og udviklingsforløb. Det næste forløb gennemføres i Middelfart Kommune. Ansøgningsfristen for det tredje forløb udløb 19. november 2015.

Socialstyrelsen er i samarbejde med Social- og Indenrigsministeriet og Ankestyrelsen ansvarlig for initiativet.

Et nyt socialtilsyn

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

De fem socialtilsyn godkender og fører tilsyn med kommunale, regionale og private tilbud. Socialtilsynene skal bidrage til at sikre, at borgerne får en indsats, der er i overensstemmelse med formålet med tilbuddene, som det er beskrevet i lov om social service. Det opnås bl.a. gennem en systematisk, ensartet, uvildig og fagligt kompetent varetælgelse af opgaven med at godkende og føre driftsorienteret tilsyn.

Bedre udnyttelse af velfærdsteknologi på handicapområdet

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

Som en del af Strategi for digital velfærd 2013-2020 etablerede Socialstyrelsen i 2014 *Samarbejdsforum for bedre udnyttelse af velfærdsteknologi på handicapområdet*. Samarbejdsforummet skal identificere behov, sikre et bedre overblik over nye teknologier og deres effekter samt bidrage til, at velafprøvede teknologier bliver implementeret, hvor det samlet set er hensigtsmæssigt.

Forummet består af væsentlige fagpersoner og interessenter på området og er sammensat på baggrund af en forundersøgelse om blandt andet relevante målgrupper.

Socialstyrelsen varetager sekretariatsbetjeningen af forummet og afrapporterer årligt til Styregruppen for Strategi for digital velfærd. Afrapporteringen for 2014 fremhævede blandt andet perspektiver i brug af hverdagsteknologi i forhold til mennesker med handicap.

9. Viden og dataindsamling

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i det forgangne år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 31: Statistik og dataindsamling og 33: National gennemførelse og overvågning.

I henhold til artikel 31 forpligter deltagerstaterne sig til at indsamle passende oplysninger, herunder statistiske og forskningsmæssige data, som blandt andet skal anvendes til at bidrage til vurderingen af deltagerstaternes overholdelse af deres forpligtelser i henhold til konventionen.

I henhold til artikel 33 skal deltagerstaterne blandt andet udpege eller oprette en koordinerende funktion i centraladministrationen for at lette tværgående indsatser i forskellige sektorer og på forskellige niveauer, ligesom de skal udpege en eller flere uafhængige funktioner med henblik på at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af konventionen. Det civile samfund skal inddrages og deltage i overvågningsprocessen.

Der bør målrettet arbejdes for at forbedre vores viden om mennesker med handicap gennem forskning og konkrete udviklingsprojekter og ved at samle viden om effekten af de indsatser, der iværksættes for at understøtte inklusion, ligebehandling og selvhjulpethed.

Målet er også fremover at arbejde for at forbedre statistik og data på handicapområdet og for at skabe ny viden om udfordringer og løsninger, for derigennem at understøtte handicapkonventionens målsætninger på dette område. For eksempel indebærer den nye nationale koordinationsstruktur på det sociale område og på specialundervisningsområdet, jf. kapitel 7, at der skal ske en systematisk opbygning af data og viden om indsatsen for de målgrupper, som har behov for en højt specialiseret indsats. Samtidig er det ønsket at sikre en øget koordination af specialrådgivning og vidensudvikling på specialundervisningsområdet ved, at ansvaret herfor er samlet hos den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation VISO.

I de kommende år vil der særligt blive arbejdet for at skabe ny viden om rehabiliterende indsatser og metoder målrettet voksne med udviklingshæmning i botilbud, ligesom vi vil følge sundhedstilstanden for voksne med handicap. Der er i 2013 igangsat en kortlægning af viden om effekten af sociale indsatser overfor mennesker med handicap med henblik på at afdække og lukke videnshuller og for at udbrede brugen af velkendte, virksomme metoder. Socialstyrelsen har udgivet en række vidensnotater på handicapområdet og flere vil blive udgivet i de kommende år. Derudover er der i Social- og Indenrigsministeriets blevet etableret en ny afdeling for analyse og datastrategi, som skal øge vidensgrundlaget på ministerområdet og fremme en mere datadreven styring og prioritering.

Det handicappolitiske samarbejde mellem ministerierne er allerede blevet styrket i Ministeriernes Handicapudvalg, ligesom udvalget, når det er relevant, vil inddrage Danske Handicaporganisationer m.fl. i sit arbejde.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Viden og dataindsamling.

Jobcentrenes registrering af oplysninger om bevilling af personlig assistance og hjælpemidler

Beskæftigelsesministeriet

Fra juni 2015 skal kommunerne registrere og indberette oplysninger om bevilling af hjælpemidler til at deltage i tilbud om vejledning og opkvalificering, virksomhedspraktik samt løntilskud eller understøtte, at borgeren får eller fast-

holder ordinær ansættelse eller ansættelse efter lov om seniorjob, eller at personer kan drive selvstændig virksomhed. Tilskud til hjælpemidler gives som tilskud til undervisningsmateriale, arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretning.

Det skal registreres, hvor mange der får hjælpemidler, og hvilke hjælpemidler der bliver givet (fx høreudstyr, it-rygsække og ramper). Dermed forbedres statistikken på handicapområdet, selv om hjælpemidler også gives af andre grunde end handicap.

Jobcentrene skal fortsat registrere og indberette oplysninger om bevilling af personlig assistance med henblik på at

styrke og stimulere muligheder for beskæftigelse for personer med handicap.

Der skal registreres, hvor mange der får personlig assistance, og fra juni 2015 vil det blive registreret, hvilke typer af personlig assistance, der bevilges (fx fysisk aflastning, tegnsprogstolkning og personlig støtte). Dermed forbedres statistik på handicapområdet.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering er ansvarlig for initiativet.

SFIs undersøgelse Handicap og beskæftigelse

Beskæftigelsesministeriet

SFI – Det Nationale Forskningscenter for velfærd – offentliggjorde den 20. februar 2015 rapporten Handicap og Beskæftigelse – udviklingen mellem 2002-2014. Rapporten er den primære kilde til national viden om udviklingen i beskæftigelsessituationen for borgere med handicap. Rapporten er den femte i rækken.

Datagrundlaget for undersøgelsen er spørgeskemaundersøgelser blandt personer mellem 16 og 64 år, som blev interviewet i forbindelse med Danmarks Statistiks Arbejdskraftundersøgelser i 2002, 2005, 2008, 2010, 2012 og 2014. Herudover er der benyttet visse registeroplysninger, men spørgeskemaundersøgelsen er vigtig for handicapområdet, fordi der ikke foreligger registreringer af funktionsnedsættelser.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering er ansvarlig for initiativet.

Metaevaluering af handicapprojekter i perioden 2005-2013

Beskæftigelsesministeriet

Rambøll har udarbejdet en metaevaluering af handicaprettede beskæftigelsesprojekter, som er gennemført i perioden 2005-2013. Rapporten ser på projekter gennemført af forskellige aktører som fx kommuner, handicaporganisationer, private og offentlige arbejdsgivere. Rapportens formål er at give en systematisk viden om, hvilke effekter der er af beskæftigelsesprojekter på handicapområdet.

Evalueringsresultater vil blive anvendt til at målrette Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekrutterings udmøntning af "handicappuljen", hvor der er afsat 7 mio. kr. årligt i 2015 og 2016.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering er ansvarlig for initiativet.

Måling af inklusion

Social- og Indenrigsministeriet/Ankestyrelsen

Med afsæt i satspuljeaftalen for 2014 er der iværksat et initiativ, som skal måle i hvor høj grad mennesker med handicap er inkluderet i samfundet. Målingen sker med afsæt i tre centrale indikatorer: uddannelse, beskæftigelse og medborgerskab, og følger således op på målsætningen om øget inklusion.

Første måling er udarbejdet med afsæt i data fra SFIs Levevilkårsundersøgelse, der er foretaget i 2012/2013, og blev præsenteret i december 2014. Anden måling blev gennemført i 2015.

Formålet med initiativet er at iværksætte en tilbagevendende måling af udviklingen i inklusion blandt personer med handicap og bidrager dermed til et sammenhængende datagrundlag på handicapområdet.

Med aftalen om satspuljen for 2016 er der afsat i alt 5,7 mio. kr. i perioden 2016-2019 til en gentagelse af levevilkårsundersøgelsen samt inklusionsmåling af levevilkårene for mennesker med funktionsnedsættelser.

Undersøgelser af handicappedes sundhedstilstand

Sundheds- og Ældreministeriet

På baggrund af en bestilling fra Sundheds- og Ældreministeriet har Statens Institut for Folkesundhed gennemført undersøgelser af sundhedstilstanden blandt voksne med henholdsvis fysisk handicap og udviklingshæmning. På baggrund af undersøgelserne blev de to rapporter *Sundhedsprofil for voksne med helbredsrelateret aktivitetsbegrænsning og fysisk funktionsnedsættelse* og *Sundhedstilstanden blandt voksne med udviklingshæmning* offentliggjort i maj 2014.

Konklusionerne i rapporten vedrørende mennesker med fysisk handicap tyder på, at personer med helbredsrelateret aktivitetsbegrænsning, fysisk funktionsnedsættelse eller psykisk sygdom har dårligere helbred, trivsel og sundhedsadfærd end resten af befolkningen. Undersøgelsen af sundhedstilstanden blandt udviklingshæmmede peger tilsvarende på, at disse har en betydelig lavere middellevetid end befolkningen som helhed.

Tilsvarende undersøgelser planlægges gennemført igen efter en fireårig periode med henblik på at undersøge udviklingen på området.

De kommunale serviceindikatorer

Social- og Indenrigsministeriet

De kommunale serviceindikatorer er betegnelsen for de indikatorer, som belyser dokumentationsindsatsen på en række større kommunale serviceområder, herunder handicapområdet.

KL og den tidligere regering blev i december 2011 enige om en ny aftale om dokumentation på handicapområdet. Aftalen indebærer blandt andet, at kvaliteten og validiteten af den nationale dokumentation og den lokale ledelsesinformation styrkes via opgørelser på individniveau, og at det fælles begrebsapparat, der er udviklet i regi af Digitaliseringsprojektet på handicap- og udsatte voksenområdet (DHUV) udbredes.

Med de nye data kan man for første gang opgøre antallet af ydelser på CPR-niveau og koble data om ydelsesmodtagerne med en lang række øvrige registeroplysninger til brug for analyse og forskning. Datagrundlaget er baseret på kommunale indberetninger på CPR-niveau om en række ydelser efter serviceloven til borgere med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne, herunder sindslidende samt socialt udsatte, der modtager handicaprelaterede ydelser. Datagrundlaget på området har hidtil bestået af årlige summariske optællinger i kommunerne.

I maj 2015 offentliggjorde Danmarks Statistik oplysninger for 12 kommuner. Danmarks Statistik forventer, at der i januar 2016 vil foreligge oplysninger for flere kommuner.

Pilotprojekt om indsatser i botilbud for voksne med udviklingshæmning

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

Der gennemføres et pilotprojekt, som vil skabe ny viden om rehabiliterende indsatser og metoder målrettet voksne med udviklingshæmning i botilbud. Målet er, at mennesker med udviklingshæmning genvinder, vedligeholder og/eller udvikler deres fysiske, psykiske og sociale færdigheder og derigennem understøttes i at få et mere aktivt og selvstændigt liv.

Projektet er igangsat i 2014 med en kortlægning af viden om rehabiliterende indsatser og metoder for mennesker med udviklingshæmning. Der er også gennemført en brugerundersøgelse af målgruppens ønsker og behov.

Det har ikke på baggrund af kortlægningen været muligt at identificere en evidensbaseret metode, der opnår et tilstrækkeligt match ift. projektets formål, målgruppe og borgernes ønsker. Projektet vil derfor i stedet udvikle og systematisk afprøve den lovende socialpædagogiske metode KRAP Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anderkendende Pædagogik.

Næste trin er at udvikle en metodebeskrivelse til brug i afprøvningen i samarbejde med den leverandør, der oprindeligt har udviklet KRAP, evaluatør og med kvalificering af en ekspertgruppe.

Metoden skal afprøves i minimum 8 botilbud i løbet af 2016 og 2017. Projektet afsluttes med en evaluering.

Projektet er finansieret af satspuljen for 2014.

Strategi for viden om sociale metoder på handicapområdet

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

I 2013 igangsattes en kortlægning af viden om effekten af sociale indsatser overfor mennesker med handicap med henblik på at afdække og lukke videnshuller og for at udbrede brugen af velkendte, virksomme metoder.

Den aktuelle viden om de mest virkningsfulde faglige metoder på handicapområdet skal bidrage til, at kommuner og andre leverandører kan tilrettelægge den sociale indsats til størst mulig gavn for mennesker med handicap. Ligeledes vil uddannelsesinstitutioner kunne videreformidle denne viden på grund- og efteruddannelser.

Arbejdet løber over fem år, fra 2013 til 2017. Socialstyrelsen vil løbende udgive vidensnotater samt afholde formidlingsaktiviteter og netværksmøder med uddannelsesinstitutioner for at støtte implementering af den aktuelt bedste viden. Socialstyrelsen har udgivet den første række af vidensnotater på handicapområdet om følgende:

- Voksne med erhvervet hjerneskade
- Mennesker med autisme
- Mennesker med ADHD
- Mennesker, der stammer
- Mennesker med sjældne handicap
- Mobilitetshjælpemidler til voksne - Hjælpemidler der virker
- Formidling af hjælpemidler til voksne borgere.

Det forventes, at der i 2015 og 2016 vil blive udgivet yderligere otte vidensnotater på handicapområdet.

Vidensnotaterne kan downloades på:
www.socialstyrelsen.dk.

Vejledende, faglige forløbsbeskrivelser

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

Socialstyrelsen skal som led i den nye nationale koordinationsstruktur, jf. kapitel 7, udarbejde vejledende, faglige forløbsbeskrivelser på det mest specialiserede socialområde og området for den mest specialiserede specialundervisning. Forløbsbeskrivelserne skal udgøre en faglig ramme for tilrettelæggelsen af kommunernes indsats over for en række målgrupper og skal indeholde den aktuelt bedste viden om, hvilke tilbud og indsatser der kan være relevante for den omfattede målgruppe, herunder hvilke faglige kompetencer der er relevante at inddrage i indsatsen i de forskellige faser.

Den første forløbsbeskrivelse er udarbejdet på specialundervisningsområdet og omhandler rehabilitering og undervisning af børn og unge med tidligt konstateret høretab og blev offentliggjort i april 2015.

Socialstyrelsen er i gang med de næste forløbsbeskrivelser, som vil vedrøre borgere med kompleks erhvervet hjerneskade og børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Forløbsbeskrivelserne vil supplere de to centrale udmeldinger og være med til at understøtte en generel opfølgning på områderne, særligt i forhold til kommunikationsområdet, som der er stor fokus på.

Generering af ny viden om ADHD

Social- og Indenrigsministeriet/Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har to større forskningsprojekter på ADHD-området:

- SAFARI er et kohortestudie, som kobler faktorer relateret til arv, miljø og sociale forhold i et ADHD-risikoindex målrettet kommunernes tidlige indsats.
- I Robusthed for unge og voksne med ADHD undersøges systematisk om programmet Robusthed.dk er anvendeligt i forhold til unge og voksne med ADHD.

Derudover er der af satspuljen for 2015 afsat midler til et projekt om bedre hjælp til unge og voksne med ADHD. I projektet afprøves metoderne R&R2/ADHD og The Young-Bramham programme baseret på kognitiv træning (CBT), for at den enkelte borger får styrket sine mestringskompetencer og bliver mere selvhjulpne.

10. Internationalt samarbejde

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i det forgangne år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 11: Risikosituationer og humanitære nødsituationer, artikel 32: Internationalt samarbejde, artikel 34: Komiteen for rettigheder for personer med handicap, artikel 35: Beretninger fra deltagerstaterne, samt artiklerne 36-50 omhandler procedure for samarbejde og forpligtelser deltagerstater og komiteen imellem.

I henhold til artikel 11 skal deltagerstaterne sikre personer med handicap beskyttelse og sikkerhed i risikosituationer, herunder væbnede konflikter, humanitære nødsituationer og naturkatastrofer.

I henhold til artikel 32 anerkender deltagerstaterne vigtigheden af internationalt samarbejde og fremme deraf til støtte for nationale bestræbelser på at virkeliggøre formålet med og målsætningerne for konventionen. Deltagerstaterne forpligter sig til at medtænke mennesker med handicap i dette arbejde.

Artikel 34 indeholder bestemmelse om nedsættelse af en komite for rettigheder for personer med handicap, herunder bestemmelser om antallet af medlemmer, valg af medlemmer, valgperiodens længe og vederlag.

Artikel 35 indeholder bestemmelser om deltagerstaternes forpligtelse til at afgive beretning til FN's Handicapkomite om de foranstaltninger, der er truffet til gennemførelse af deres forpligtelser efter konventionen. Beretning skal afgives mindst hvert fjerde år samt yderligere, når komiteen udbeder sig det.

Artiklerne 36-50 indeholder bl.a. bestemmelser om behandling af deltagerstaternes beretninger, samarbejdet mellem deltagerstaterne og komiteen, komiteens beretning mv., samt bestemmelser om ikrafttræden af konventionen, ændringer og opsigelse.

Med ratifikationen af FN's Handicapkonvention i 2009 forpligtede Danmark sig til at arbejde for at fremme det internationale samarbejde til støtte for nationale bestræbelser på at virkeliggøre formålet med og målsætningerne i FN's Handicapkonvention. Det vil blandt andet kunne lette forskningssamarbejde og adgang til videnskabelig og teknisk viden.

Ved at underskrive konventionen har Danmark - på lige fod med de andre deltagerstater - forpligtet sig til at afgive beretning om de foranstaltninger, der er truffet til gennemførelse af forpligtelserne efter konventionen, og om de fremskridt, der er gjort i den henseende, mindst hvert fjerde år. Alle deltagerstater mødes regelmæssigt til en konference for at behandle ethvert forhold vedrørende gennemførelsen af konventionen.

Danmark har også i 2014 ratificeret den valgfri protokol til FN's Handicapkonvention, så enkeltpersoner og grupper af enkeltpersoner nu kan klage til FN's Handicapkomité, hvis de mener, at Danmark har krænket deres rettigheder i henhold til konventionen.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Internationalt samarbejde.

Ratifikation af den valgfri protokol til FN's konvention om rettigheder for personer med handicap

Social- og Indenrigsministeriet

Den 23. september 2014 ratificerede Danmark den valgfri protokol til FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Det betyder, at enkeltpersoner og grupper af enkeltpersoner kan klage til FN's Handicapkomité, hvis de mener, at Danmark har krænket deres rettigheder i henhold til konventionen. For at komiteen kan behandle en klagesag, skal klagen opfylde visse formelle klagebetingelser, herunder at klager skal have udnyttet alle muligheder for at få sagen behandlet af de nationale myndigheder, herunder domstolene. Hvis de formelle klagebetingelser er

opfyldt, vurderer komitéen selve indholdet af sagen og afgiver en udtalelse om, hvorvidt Danmark efter komitéens opfattelse har krænket klagerens rettigheder i henhold til konventionen. Hvis komitéen finder, at Danmark har krænket klagerens rettigheder, opfordres Danmark til inden seks måneder at oplyse over for komitéen, hvad der er foretaget i anledning af komitéens udtalelse. Det bemærkes, at komitéens udtalelser ikke er retligt bindende. Regeringen vil derfor fra sag til sag tage stilling til, om den vil følge udtalelserne.

Dansk repræsentation i handicapkomitéen

Den 10. juni 2014 blev den nu tidligere formand for Danske Handicaporganisationer, Stig Langvad, genvalgt til FN's Handicapkomité for perioden 2015-2018. Stig Langvad blev i 2010 valgt ind i FN's Handicapkomité for perioden 2011-2014. Komitéen overvåger, at landene implementerer FN's Handicapkonvention og kan modtage klager fra folk, der føler sig krænket i de lande, der har tiltrådt den ovenfor omtalte valgfri protokol, herunder Danmark.

Internationalt arbejde

Udenrigsministeriet

Med vedtagelsen af den danske udviklingsstrategi i 2012 "Retten til et bedre liv" blev der indført en menneskerettighedsbaseret tilgang til det danske udviklingssamarbejde. Tilgangen baserer sig på fire grundlæggende principper – ikke-diskrimination, deltagelse, åbenhed og ansvarlighed – og sigter efter at forbedre menneskerettighedssituationen for et samfunds mest marginaliserede. Den specifikke nationale kontekst i Danmarks partnerland vil afgøre, hvorvidt det danske udviklingsengagement vil omfatte specifikke indsatser rettet mod forbedring af menneskerettigheder for mennesker med handicap.

Den danske civilsamfundspolitik, som i 2014 afløste den tidligere strategi for dansk støtte til civilsamfundet i udviklingslandene, refererer i indledningen til FN's ni kernekonventioner på menneskerettighedsområdet og nævner mennesker med handicap som målgruppe. Udenrigsministeriet finansierer over Civilsamfundsrammen på Finansloven en pulje til Danske Handicaporganisationer, hvorfra medlemsorganisationer kan søge om støtte til aktiviteter i samarbejde med partnere i udviklingslandene. Danske Handicaporganisationer har endvidere en såkaldt rammeaftale med Udenrigsministeriet til støtte for organisationens egne samarbejdsprojekter med handicapparaplyorganisationer i udviklingslandene. Herudover muliggør denne aftale en synliggørelse og aktiv deltagelse af Danske Handicaporganisationer i en række globale civilsamfundsnetværk i FN og EU regi i forhold til at øve effektiv fortalervirksomhed for særlige hensyn for mennesker med handicap.

Danske Handicaporganisationer bidrog i 2014 til afholdelse af et kursus om Handicapkonventionen for medlemsorganisationerne af Civilsamfund i Udvikling (CISU), som administrerer en puljebevilling på vegne af Udenrigsministeriet til støtte for små og mellemstore organisationers udviklingsprojekter. Alle CISU's tilskudsmodaliteter indeholder mulighed for at inkludere handicapkompensation for deltagelse af mennesker med handicap og hjælpere i såvel kurser i Danmark som aktiviteter i udviklingslandene.

Danmarks internationale samarbejde på det humanitære område er fastlagt i Strategi for Danmarks Humanitære Indsats 2010-2015. Danmark implementerer ikke direkte selv de humanitære indsatser, men arbejder sammen med danske og internationale humanitære partnerskabsorganisationer, der er ansvarlige for gennemførelsen af katastrofeindsatserne.

Mennesker med handicap nævnes som en særligt sårbar gruppe i strategien. Strategien fokuserer katastrofehjælpen på beskyttelse af de mest sårbare grupper. Danmark kræver, at dets humanitære partnerorganisationer tilrettelægger deres indsatser i overensstemmelse med Strategien for Danmarks Humanitære Indsats, hvorved prioriteringen af de mest sårbare grupper, herunder mennesker med handicap, er inkluderet.

Danmark støtter op om den igangværende internationale humanitære reformproces, der ledes af det globale humanitære koordinationsforum Inter-Agency Standing Committee (IASC). IASC har blandt andet udformet "Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings", der er målrettet FN-organisationerne, Røde Kors-bevægelsen og internationale og nationale NGO'er. Mange af Danmarks humanitære partnerskabsorganisationer, såvel danske NGO'er som FN-organisationer som UNICEF, UNHCR og UNFPA, arbejder i deres projekter med psyko-social støtte til børn og voksne, der er ramt af psykiske lidelser og traumer i væbnede konflikter.

Danmark har som EU-medlemsland tilsluttet sig "European Consensus on Humanitarian Aid", som fastslår, at EU i respons på humanitære behov skal tage højde for særlig sårbarhed og skal være særligt opmærksom blandt andet på personer med handicap og adressere deres særlige behov.

Danmark yder i overensstemmelse med principperne for Good Humanitarian Donorship Initiative, der støttes af 41 donorlande, en fleksibel humanitær bistand, der giver partnerorganisationerne mulighed for at målrette bistanden efter de humanitære behov i den enkelte krisesituation. Fra dansk side støtter vi således de humanitære partnerskabsorganisationer i at tilrettelægge særlige indsatser for mennesker med handicap i krisesituationer, når partnerorganisationerne vurderer, at dette er relevant. Danmark forventer, at de humanitære partnerorganisationer i deres behovsvurderinger indsamler data om sårbare grupper.

For så vidt angår risici i naturkatastrofer er tilrettelæggelse af varsling og katastrofeberedskab, herunder i forhold til personer med handicap, primært et nationalt ansvar, der tilfalder de nationale myndigheder. Det internationale humanitære system træder oftest først til, efter at katastrofen er indtruffet. "Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030", som blev vedtaget af FN's medlemsstater i marts 2015, påpeger således, at hver stat har det primære ansvar for at forebygge og reducere katastroferisici og nævner også eksplicit, at mennesker med handicap skal tilgodeses. Danmark støtter op om "Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030", der fastslår, at katastrofeberedskab og risici-minimering er en del af den mere langsigtede og bæredygtige udviklingsindsats.

Rådskonklusioner sætter fokus på handicapvenlig katastrofe-håndtering

Forsvarsministeriet/Beredskabsstyrelsen

Inden for civilbeskyttelsesområdet i EU er der blandt andet med rådskonklusionerne om handicapvenlig katastrofe-håndtering, der blev tiltrådt af ministerrådet (Rådet) i marts 2015, sat ekstra fokus på handicapområdet. Rådet opfordrer i konklusionerne blandt andet medlemsstaterne til at styrke samarbejdet mellem civilbeskyttelsesmyndighederne og organisationer, der repræsenterer mennesker med handicap. Sigtet er at integrere de relevante aspekter vedrørende handicappedes behov i politikudviklingen, risikovurderinger, øvelsesplanlægning m.v. Herudover opfordrer Rådet medlemsstaterne til at tage hensyn til handicappedes behov, når der udvikles ny teknologi og innovative løsninger i relation til katastrofe-håndtering.

Beredskabsstyrelsen overvejer i sit daglige arbejde løbende behovet for at samarbejde med handicaporganisationer. Eksempelvis har Beredskabsstyrelsen i forbindelse med udarbejdelsen af en ny gratis varslingsapplikation til smartphones inddraget danske handicaporganisationer i relevant omfang.

Det danske formandskab for Nordisk Ministerråd 2015

Tværministerielt

Nordisk Ministerråd blev etableret i 1971 som et styrket samarbejde mellem regeringerne i de fem lande Danmark, Sverige, Norge, Finland og Island og de tre selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Åland. Statsministrene har det overordnede ansvar for samarbejdet, der koordine-

res af de nordiske samarbejdsministre. Her under udføres samarbejdet i 10 fagministerråd, heri blandt Ministerrådet for social- og sundhedspolitik.

Under det danske formandskab for Nordisk Ministerråd i 2015 har vækst, velfærd og værdier været ledetrådene for det fælles nordiske samarbejde.

De nordiske lande har alle omfattende offentlige strategier på velfærdsområdet og stærke velfærdssystemer, der grundlæggende minder om hinanden. Øget samarbejde og vidensdeling er en styrke for de nordiske lande, der er medvirkende til at frembringe tilstrækkelig med forskning og relevant viden om gode løsninger, metoder og indsatser på velfærdsområdet.

I 2015 har det danske formandskab arbejdet for at etablere et stærkere samarbejde inden for udvalgte velfærdsområder og samtidig sikre, at Nordens fælles ressourcer og potentiale udnyttes for herigennem at skabe konkret merværdi for de nordiske borgere.

Inden for det nordiske samarbejde blev i 2013 etableret og nedsat Rådet for nordisk samarbejde om funktionshindringer, der fungerer som et rådgivende organ for alle sektorer i Nordisk Ministerråd. Rådet har været inddraget i tilrettelæggelsen af det danske formandskab med henblik på at styrke det nordiske samarbejde på handicapområdet.

Under det danske formandskab er blevet afholdt en konference med temaet handicap og hjælpemidler. Konferencen lagde vægt på forskningsbaseret viden om og effekt af hjælpemidler i et nordisk perspektiv, hvordan deler landene viden og erfaringer på området.

De øvrige aktiviteter under formandskabet har sat fokus på anvendelsen af rehabilitering i ældreomsorgen, udvikling og udveksling af viden inden for anbringelsesområdet af børn og unge i plejefamilier, tillige med indsatsen for voksne med senfølger efter seksuelle overgreb. Danmark har været vært for det første nordiske psykiatritopmøde, og endelig er der stillet skarpt ind på at bekæmpe social ulighed i sundhed.

Nye verdensmål og indikatorer

Udenrigsministeriet

De nye mål, "verdensmålene", bygger videre på de otte 2015-mål (Millenium Development Goals, MDGs), som siden 2000 har udgjort et pejlemærke for det globale udviklingssamarbejde. Verdensmålene kobler også opfølgningen på Rio-konferencerne om bæredygtig udvikling sammen med udviklingsdagsordenen og anerkender, at opnåelsen af varige resultater afhænger af en balanceret og in-

tegreret tilgang til de tre dimensioner af bæredygtighed – økonomisk, social og miljømæssig.

Der er tale om en ambitiøs global dagsorden, som med 17 mål sætter rammen for at udrydde ekstrem fattigdom og sikre en bæredygtig verden frem mod 2030. Dagsordenens globale karakter betyder endvidere, at den omfatter alle lande og vil skulle følges op i alle lande. Med 17 mål og 169 delmål spænder dagsordenen vidt fra bl.a. udryddelse af fattigdom og sult, til uddannelse, sundhed, vand, bæredygtig energi og ligestilling, bæredygtig forvaltning af økosystemer og bekæmpelse af klimaforandringer, inklusiv vækst og anstændigt arbejde til effektive ansvarlige institutioner og fremme af fredelige samfund.

I 2030-dagsordenen skitseres de overordnede rammer for en frivillig opfølgning på verdensmålene og evaluering af fremskridt. Det fremhæves, at målene er globale hensigts-erklæringer ("aspirational"), og at opfølgningen er forankret på det nationale niveau.

Danmark vil bidrage til opnåelsen af målene i 2030-dagsordenen baseret på Danmarks eksisterende førerposition og styrkepositioner inden for bl.a. bæredygtig vækst og beskæftigelse, et stærkt velfærdssamfund samt et udviklingssamarbejde i verdensklasse. Derudover vil Danmark arbejde for, at alle lande bidrager til den globale opnåelse af målene i 2030 samt at sikre løbende erfaringsudveksling og evaluering af den globale status i FN. Regeringen forventer at tage stilling til rammerne for Danmarks opfølgning på 2030-dagsordenen i løbet af 2016.

FN's Statistiske Kommission forventes i marts 2016 at vedtage et sæt globale indikatorer, som skal danne grundlag for den globale opfølgning, monitorering og evaluering af verdensmålene og delmål. De globale indikatorer vil blive suppleret af nationale og regionale indikatorer, som landene selv vil skulle udvikle. Danmarks Statistik deltager i arbejdet i FN's Statistiske Kommission.

Menneskerettigheder vurderes at stå stærkt i 2030 dagsordenen med gentagne referencer som tværgående hensyn for dagsordenen. I målene fremgår rettighedsaspektet of-

test med betegnelsen 'for all' for at understrege lige rettigheder og muligheder. Princippet 'lad ingen tilbage' ("leave no-one behind") er en af nyskabelserne, og går som en rød tråd gennem 2030-dagsordenen. Det sætter fokus på vigtigheden af, at målene nås for alle i samfundet, og der opfordres i dagsordenen til at måle opnåelse af målene på grundlag af disaggregeret data for bl.a. handicap.

Handicapområdet er reflekteret flere steder i 2030 dagsordenen, herunder i målene som vedrører uddannelse, bæredygtig vækst og beskæftigelse, ulighed samt implementeringsmidler. Som eksempler kan fremhæves:

Mål 4: Sikre inkluderende og ligeværdig kvalitetsuddannelse og fremme mulighed for livslang læring for alle. Delmål 4.5 handler om at eliminere kønsforskelle i uddannelse samt at sikre lige adgang til alle uddannelses-niveauer og erhvervsuddannelse for sårbare personer, herunder personer med handicap, oprindelige folk og børn i sårbare situationer.

Mål 8: Fremme vedvarende, inklusiv og bæredygtig vækst, fuld og produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde til alle. Delmål 8.5 handler om at opnå fuld og produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde for alle kvinder og mænd, herunder unge mennesker og personer med handicap.

Mål 10: Reducere ulighed i og mellem lande. Delmål 10.2 handler om at fremme social, økonomisk og politisk inddragelse af alle, uanset alder, køn, handicap, race, etnicitet, oprindelse, religion eller økonomisk eller anden status.

Mål 17: Styrke midlerne til implementering og revitalisere det globale partnerskab for bæredygtig udvikling. Delmål 17.19 handler om at fremme kapacitetsopbygning af udviklingslandene for i væsentlig grad at øge tilgængeligheden af høj kvalitet, rettidige og pålidelige data, der er opdelt på blandt andet indkomst, køn, alder, race, etnicitet, migrationsstatus, handicap, geografisk placering og andre relevante kriterier.

www.sim.dk